Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראָשען

היינט 8 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 96 | Łódź, Poniedziałek, 27 kwietnia 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאָדז, מאָנטאָג, י' אייר תרצ"א | № 96

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

היינט ווערט געשלאָסען די סיים=סעסיע

ו א ר ש אַ, 26. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ-רעספּאָנדענט) מאָרגען, מאָנטאָג ווערט פאַרקומען די זיצונג פון סענאַט וועגען בעשטעטיגען די הלואה. די אָפּאָזיציע גרייט זיך צו ווידערהאָלען די זעלבע דעמאָנסטראַציעס, וואָס אין סיים, אָבער די ב.ב.-סענאַטאָרען זענען זיכער, אַז די זיצונג וועט אָ-דורכגעהן רוהיג און דאָס געזעץ וועט אָנגענומען ווערען. מ'גלויבט דעריבער, אַז דאָס וועט זיין די לעצטע זיצונג פון דער אויסערגעוועהנליכער סיים-סעסיע.

ד"ר דרומאָנד שילס וועגען א"י

לאָנדאָן, (י.ט.א.) דער אַנגלאָ-פּאַלעסטיין קלוב אין לאָנדאָן וועט דעם 5-טען מאַי אָרגאַני-זירען אַן אויפנאַהמע פאַר דעם פּראָטעקטאָר פון קלוב לאָרד סעסיל אָף טשעלוואוד, וועלכער האָט איבערגענומען דעם פּראָטעקטאָראַט נאָכ'ן טויט פון לאָרד באַלפור. אויף דער אויפנאַהמע וועלען אַרויסטרעטען מיט רעדעס ד"ר דרומאַנד שילס, דעפּ. אַרמסביי גאָר (געוו. וויצע-קאָלאָניען-מיניס-טער אין באַלדווין-קאַבינעט), דעפּ. מאַלקאָם מאַק-דאָנאַלד (דער זוהן פון פּרעמיער), פּרוי דאַגדייל א. אַנד. דעם פאָרזיץ וועט פיהרען דזשעמס ראָט-שילד. ד"ר שילס וועט רעדען אין נאָמען פון דער רעגירונג וועגען דער א"י-פּאָליטיק

אַ מתנה פאַר דעם בולגאַרישען קעניגליכען פּאָר

ס אָ פ י אַ. (י.ט.א.) די טעג האָט דאָס קאָנ-סיסטאָריום פון בולגאַרישען יודענטום איבערגע-געבען דער קעניגליכער פּאָר פון בולגאַריען אַ קאָסטבאַרע מתנה: אַ זיבען-אָרימדיגע מנורה מיט העברעאישע און בולגאַרישע גראַווירטע אויפשריפ-טען. די מנורה איז געמאַכט געוואָרען אין דער ירושלים'ער קונסט-שולע „בצלאל“.

ספּעציעלע פּאַספּאָרטען=סיסטעם פאַר דעקלאַסירטע

פאָדערט „איזוועסטיאַ“ איינצופיהרען

מ אָ ס ק וו אַ (י.ט.א.) אין אַ לייט-אַרטיקעל פאָדערט „איזוועסטיאַ“ איינפיהרען אַ ספּעציעלען פּאַספּאָרטען-סיסטעם פאַר אזוי גערופענע דעקלאַ-סירטע. אזאַ סיסטעם שרייבט „איזוועסטיאַ“ איז נויטיג, ווייל די דעקלאַסירטע געוו. סוחרים, נעפּ-לייט און אנד., פערלאָזען אָפט זייערע פריהערדיגע וואוין-ערטער, וואו מען קען זיי און מען ווייסט זייער פערגאַנגענהייט, און בעזעצען זיך אין אַנ-דערע ערטער, וואו זיי זענען נישט בעקאַנט און קענען זיך אויף פערשידענע וועגען ארייננקריגען אין די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען. דאָס קען אויס-געמיטען ווערען, אויב אין די פּאַספּאָרטען פון די דעקלאַסירטע וועט א ספּעציעלער סטעמפּעל קלאָר אָנווייזען, צו וועלכען עלעמענט דער פּאַס-בעזיצער געהערט. דער דאָזיגער דראַסטישער מיטעל, שרייבט „איזוויעסטיאַ“, איז נויטיג בעזונדערס דערפאַר, ווייל אָפט בעקומען זיך אריין אין דער אינדוסטריע פערזאָנען פון אַ צווייפעלהאַפטער פערגאַנגענהייט, וועלכע פיהרען דאָרט אַ סאַבאָטאַזש-טאַקטיק און נישט זעלטען א בעהאַלטענע אַנטי-סאָוויעטישע פּראָפּאַגאַנדע.

ווי עס שיינט וועט דער פאָרשלאַג פון „איז-וויעסטיאַ“ ערנסט אויפגענומען ווערען אין די מאַס-געבענדע קרייזען.

פאַרוואָס איז ד"ר וויצמאַן נישט געפאָהרען קיין עבר-הירדן

רעוועלאַציעס פון אתמר בן אבי אין „דואר היום“

ירושלים (יט"א) אתמר בן־אבי האָט אָנגע־הויבען פערעפענטליכען אין „דואר היום“ אַ סעריע אַרטיקלען „איך בעשולדיג“. אין דעם ערשטען אַר־טיקעל פערזיכערט ה' בן־אבי, אַז די ארץ־ישראל־רעגירונג האָט געצוואונגען ד"ר וויצמאַן אָפּצוזאָגען זיך פון זיין געפּלאַנטער קאָנפערענץ מיט'ן עמיר פון עבר־הירדן אַבדולאה און אויף איהר [illegible]רעגונג האָט דער עמיר צוריקגערופען די אויפנאַהמע, וואָס ער האָט געזאָלט צוגרייטען פאַר ד"ר וויצמאַנען, בעת ער האָט געוויילט אין ארץ־ישראל, בעגרינדענ־דיג זיין בעשולדיגונג, ציטירט ה' בן־אבי אַ בריף פון דעם גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער א"י־רעגי־רונג ה' מאַרק יאנג צו ד"ר וויצמאַן, אין וועלכען ער שרייבט, אַז די צייט איז נישט צוגעפּאַסט פאַר אַ וויזיט אין עבר־הירדן און אַז די רעגירונג וועט נישט זיין פעראַנטוואָרטליך פאַר [illegible] זיכערקייט פון ד"ר וויצמאַן אין עבר־הירדן, אויך אַ רייה אַנדערע פאַקטען. שרייבט ה' בן־אבי, בעווייזען, אַז דער הויך־קאָמיסאַר סער דזשאָן טשענסעלאָר האָט פער־שטעלט דעם וועג פאַר אַ יודיש־אַראַבישער צוזאַ־מענקונפט.

עס מוז זיין א הסכם פון אלע צדדים

אָרגאַן פון קאָלאָניאַל־אַמט מוסר'ט די אַראַבישע עקזעקוטיווע

לאָנדאָן (יט"א) דער האַלב־אָפיציעלער אָר־גאַן פון דעם קאָלאָניאַל־אַמט „ניר איסט ענד אינ־דיא מאגאזין“ שרייבט אין אַ לייט־אַרטיקעל, אַז די בעדינגונגען, וואָס די אַראַבישע עקזעקוטיווע שטעלט פאַר אונטערהאַנדלונגען מיט דער ענגלישער רעגי־רונג, זענען באמת זעהר שווערע, אָבער די רעגירונג וועט זיך געפינען אין אַן'אויסערסט אומגינסטיגער לאַגע, אויב עס וועט זיך איהר נישט איינגעבען צו ברענגען צו אַ הסכם פון אַלע דריי צדדים, אין וואָס עס זענען פעראינטערעסירט אַלע אָהן אויסנאַהם א"י־איינוואוינער.

מעגליך, שרייבט ווייטער „ניר איסט“, אַז עס וואָלט געוועזן גלייכער צו פיהרען די געשפּרעכען אין ירושלים איידער אין לאָנדאָן, עס איז אָבער קוים מעגליך, אַז די רעגירונג זאָל קענען איינגעהען אויף די צוויי ערשטע בעדינגונגען פון דער אַראַבי־שער עקזעקוטיווע, און נעמליך: 1) אַז דער אַנטייל פון די אַראַבער אין די פערהאַנדלונגען זאָל באַין אופן זנישט בעדייטען, אַז די אַראַבער אַנערקענען דערמיט די יודישע נאַציאָנאַל־היים און 2) אַז די פערהאַנדלונגען זאָלען זיך נישט שטיצען אויף דעם מאַקדאָנאַלד־בריף און אַנדערע דאָקומענטען, וואָס אונטערשטיצען די ציוניסטישע פּאָליטיק.

דער אָפּאָרטוניזם פון דער אַראַבישער עקזעקו־טיווע, שרייבט „ניר איסט“, אונטערשיידט זיך שטאַרק פון ד"ר וויצמאַנ'ס אָפּאָרטוניזם. דער לעצ־טער האָט אויך נישט מסכים געווען צו פיהרען פערהאַנדלונגען אויפ'ן יסוד פון לאָרד פּאַספילד'ס ווייס־בוך און דאָך האָט זיך איהר איינגעגעבען אַרויסצובעקומען אַ גינסטיגען מאַקדאָנאַלד־בריף. צי האָט נישט די אַראַבישע עקזעקוטיווע וואָס זיך אָבצולערנען פון אָט דעם היסטאָרישען ביישפּיל? פרעגט לסוף דער האַלב־אָפיציעלער אָרגאַן פון קאָלאָניאַל־אַמט.

אַן ערד=ציטערניש אין ניו־זעלאַנד

וועלינגטאָן, 26 (ספּ. טעל.) נאָך אַ שווערע ערד-ציטערניש איז פאָרגעקומען נישט ווייט פון האוקס בעי די איינוואוינער, וועלכע האָבען שוין געהאַט איין מאל די ערפאַהרונג פון אַ שווערע ערד-ציטערניש, האָבען זיך שטאַרק איבערגעשראָקען, אַלע איינוואוינער זענען אַרויסגעלאָפען פון זייערע הייזער קינדער פון די שולען זענען אַרויסגעלאָפען און עס איז געוואָרען אַ שרעקליכע בהלה.

איינינגע פערבליבענע חורבות פון דער ער-שטער ערד-ציטערניש זענען איצט איינגעפאַלען קיין מענשען-קרבנות איז נישט פאַרהאַן.

בעשטראָפט אַראַבער

פאַר פערניכטען בוימער אויף קרן-קימת-באָדען.

ירושלים. (י. ט. א.) אַ גרעסערע צאָהל אַראַבער פון דער חיפה-געגענד איז בעשטראָפט געוואָרען צו פערשידענע געלד - שטראָפען פאַר אויסרייסען און פערניכטען בוימער אויף דעם קרן-קימת-באָדען אין מפרץ-חיפה געביט. די אַלגע-מיינע סומע פון די שטראָפען בעטרעפט אַנ'ערך 100 פונט.

די ליבעראַלע קהלה-מעהרהייט אין דאַנציג

וויל נישט קיין שטאַטס=סובסידיע

דאַנציג, (י.ט.אַ.) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער דאַנציגער קהלה-רעפּרעזענטאַנץ האָט דער מיטגליד פון דער יודיש-נאַציאָנאַלער פראַקציע ד"ר יצחק לאַנדוי אריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג צו פאָדערען פון דעם דורכ'ן סענאַט בעשטימטען פאָנד פאַר רעליגיעזע קערפּערשאַפטען דעם סכום פון 45.000 גילדען, וואָס קומט פראָ-פּאָרציאָנעל דער יודישער קהלה. די דאָזיגע סומע וואָלט ענטלאַסטעט פון די גרויסע שטייערן די קהלה-מי[illegible]

[illegible]ע קהלה-מעהרהייט האָט אָבער דעם פאָרשלאַג אָפּגעוואָרפען. דער פאָנד וועט דע-ריבער פערטיילט ווערען צווישען די קאַטוילישע און עוואַנגעלישע רעליגיעזע קערפּערשאַפטען.

רייזע פון „בונד“-פאַרשטעהער פּאָרטנאי אין אַמעריקאַ

ניו-יאָרק, (י.ט.א.) דע[illegible] „פאָרווערטס“ טיילט מיט אין אַ דעפּעשע פון לאָס-אַנדזשעלאָס אַז דאָרט האָט געוויילט דער שליח פון „בונד“ אין פּוילען ה' פּאָרטנאי (וח), וועלכער האָט אין דער שטאָט געזאַמעלט 1500 דאָלאַר פאַר דער וואַרשעווער „פאָלקסצייטונג“

Dr. Med. A. S. Tenenbaum
אינערליכע קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעטראָגען
אויף פּיעטריקאָווער 109
טעלעפאָן 220-25
נעהמט אָן פון 6 ביז 7 ½ נאָכמיטאָג.

Doktór KLINGER
ספּעציאַל=אַרצט פאַר ווענער. שע, הויט-און האָר=קראַנקהייטען
ANDRZEJA 2, tel. 132-28
נעהמט אָן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אָוועגד און פון 1—2 נ"מ אין דער „לעטשניצע פּיעטריקאָווער 62“

DR.
FELIKS BORNSTEIN
(אַקושעראון פרויען=קראַנקהייטען)
נעהמט אָן יעדען טאָג פון 3—7 נאָכמיטאָג.
צוליב דער ענדערונג פון די נעמען פון די גאַסען איז יעצט די אַדרעס Śródmiejska 29 (נעבען גדאַנסקא, פריהער צעגעלניאַנאַ 4), טעל. 134-90.

פּערפומעריע
J. DRUKIER, Łódź
זאַוואַדזקאַ 5, טעלעפאָן 175-92
מאַכט דערמיט בעקאַנט, אז פון 15-טען אַפּריל ה. י. האָט זי איבערגענומען די גענעראַל=פערטרעטונג אויף דער גאַנצער לאָדזער וואָיעוואודזטווע פון די „RADIO GUMME“ אויסגעצייכנעטע פּרעזערוואַטיווען
„OLLA“ PREZERWATYWY
דאָרט זענען אויך שטענדיג אויף לאַגער פרישע פּרעזערוואַטיוען פון דער מאַרקע „OLLA“

צוזאמענפאהר פון בנות אגודת ישראל

וו אַ ר ש אַ, 26 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) היינט 8 אַ זייגער אין אָווענט איז אין זאַל פון שטאָט־ראַט געעפענט געוואָרען די לאַנדעס־קאָנפערענץ פון די בנות אגודת ישראל אין פוילען. צו דער קאָנפערענץ זענען געקומען 450 דעלעגאַטינס פון 200 שטעט און ס'זענען אויך גע־קומען ביז 200 געסט, אַלע פרויען און עלטערע שילערינס פון די בית־יעקב שולען.

אין זאַל איז אויך אָנוועזענד אַ גרופּע מענער זשורנאַליסטען און אגודה־טוער, זיי פערנעהמען אַן אָפּגעזונדערט ווינקעל. די אָרדנונג איז אָפּגעהיט געוואָרען דורך פּאָליציי.

דעם צוזאַמענפאָהר האָט געעפענט פרל. רחל ראָזאַ, די וויצע־פּאָרזיצערין פון וואַרשאָווער בנות אגודת ישראל. אין פּרעזידיום זענען געוועהלט גע־וואָרען די פּענדינער רביצין, אַ שוועגערין פון גע־רער רבי'ן, פרוי פייגעלע לעווין, דעם גערער רבינס שוויגער, פרוי אסתר בידערמאַן, וועלכע מ'רופט די קעניגין פון גערער הויף, שרה שענירער (קראַקאָ), פרל. גוטמאָרגען (לאָדז) און פרוי וויטשיאַזש (קראַקאַ).

מיט בעגריסונגען זענען ארויסגעטראָטען פרל. קנאַבלאָוויטש (לאָדז) און ה' פרידענזאָן (לאָדז).

דער צוועק פונם צוזאַמענפאָהר איז צו פער־שפּרייטען יודיש צווישן יודישע טעכטער, „ענטוויקלען ביי זיי די ליבע צו ארץ־ישראל”, פערשפּרייטען דעם קאַמף געגען לוקסוס ביי פרויען א. אַז. וו. ס'וואַרפט זיך אין די אויגען, אז אַלע פרויען דע־לעגאַטינס, סיי די געסט, זענען בעשיידען אָנגעטון, די ערעפנונגס־זיצונג האָט זיך געענדיגט 12 אַ זייגער ביינאַכט מיט'ן געזאַנג פון „מיר ישראל'ס טעכטער”.

היינט וועט די קאָנפערענץ ווייטער פאָרקומען.

זעקסטע וועלט־קאָנפערענץ פון „וויזאָ”

לאָ נ ד אָ ן. (י. ט. א.) די זעקסטע צוויי־יעהריליכע קאָנפערענץ פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ציוניסטישער פרויען־אָרגאַניזאַציע („וויזאָ”) וועט פאָרקומען אין באַזעל פון 23־טען ביז'ן 28־טען יוני, ערב דער ערעפנונג פון 27־טען ציוניסטישען קאָנגרעס. אויפ'ן טאָג־אָרדנונג שטעהען אַ רייהע פראַגען וועגען דער ענטוויקלונג פון די אַרבייטען, וואָס ווערען געפיהרט דורך „וויזאָ” אין א"י.

דרינגענדע רעגירונגס־הילף
פאר די געליטענע פון דער פערפלייצונג אין ווילנא

ווי ל נ א, 26. (טעלעפאָניש) אַהער איז אָנגע־קומען דער מיניסטער הוביצקי, וועלכער האָט אין דער וואָיעוואָודזשווע אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ וועגען דרינגענדער הילף פאַר די געליטענע פון דער פערפלייצונג אין ווילנא און אומגעגנד. דער מיניסטער האָט אויך בעזוכט די פערפלייצטע ערטער. ער האָט צוגעזאָגט, אַז אין די נאָהענטסטע טעג וועט צוגעשטעלט ווערען דרינגענדע הילף דורך דעם קאָמיטעט פאַר ווילנא, וואָס איז ספּעציעל דערצו געשאַפען געוואָרען.

מלוכה־הכנסות זיך פערקלענערט

וו אַ ר ש אַ, 26 (טעלעפאָניש) לויט די אינ־פאָרמאַציעס פון הויפּט־סטאַטיסטישען אמט האָבען די מלוכה־הכנסות אין מערץ ה. י. בעטראָפען 252.241.000 זל. אין זעלבען חודש 1930 האָבען זיי בעטראָפען 281.634.000 זל. געוועהנליכע הכנסות זענען געוועזען 237.766.000, פאַראַיאָהרען – 267.080.000 זל. אויסערגעוועהנליכע הכנסות האָבען בעטראָפען היי־יאָהר 14.475.000, פאַרא־יאָהרען – 14.555.000 זל. די צאָל־הכנסות האָבען בעטראָפען 18.049.000 אַנשטאָט 31.729.000 פ. י. געשטיגען איז דער פערמעגענס־שטייער (מאַיאָנט־קאָווי) פון 3.266.000 אויף 4.384.000 זל. דער 10 פראָצ. צושלאַג איז דאַגעגען געפאַלען און האָט בעטראָפען 7.728.000 אַנשטאָט 9.047.000.

די הכנסה פון די מלוכה־אונטערנעהמונגען זענען געשטיגען פון 18.532.000 זלאָטיס אויף 40.981.000 זל, דאַגעגען זענען די הכנסות פון די מאָנאָפּאָלען זענען פון 83.669.000 געפאַלען אויף 58.113.000 זל.

יוגאסלאוויען בעקומט א הלואה
פון 1 מיליארד און 200 מיליאן פראנק

פ אַ ר י ז, 26 (ספּ. טעל.) דער יוגאָסלאַווי־שער פינאַנץ־מיניסטער סיכלוגא האָט דאָ אונטער־געשריבען אַן אָפּמאַך מיט אַ באַנקען־קאָנצערן וועגן אַ הלואה אויף צו סטאַבילירען די יוגאָסלאַווישע וואַלוטע.

די הלואה בעטרעפט 1 מיליאַרד מיט 200 מיליאָן פראַנק.

קאָנפיסקירט פאר א מיליאן דאלאר נארקאטישע מיטלען

נ י ו־י אָ ר ק, 26. (ספּ. טעל.) די אַמעריקאַנער פּאָליציי האָט ענטדעקט אַ געוואַלדיגע שמוגעל אַפּערע וואָס בעטרעפט איבער אַ מיליאָן דאָלאַר, אַזאַ טראַנ־ספּאָרט מאָרפיום האָט מען נאָך קיינמאָל נישט גע־כאַפּט מיט איין מאָל. דער שמוגעל איז ענטדעקט געוואָרען אויף אַ דייטשער שיף, וואָס איז געגאַנגען אויף דער ליניע האַמבורג־ניו־יאָרק. די שיף האָט געפיהרט פאַרב, צופעליג האָט מען געעפענט אַ שאַכטעל און דאָן איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אַנ־שטאָט פאַרב געפינט זיך דאָרט מאָרפיום. מ'האָט דאַן באַקאָנטראָלירט אַלע קעסטלעך פאַרב און פעסטגעשטעלט, אַז אונטער עטיקעטען פון פאַרב זענען געפיהרט געוואָרען נאַרקאָטישע מיטלען ווי מאָרפיום, קאָן, און אנד. דער גאַנצער טראַנספּאָרט איז ווערט פון איבער אַ מיליאָן דאָלאַר און איז קאָנפיס־קירט געוואָרען.

1000 משומדים אין ווארשא
פאר'ן לעצטען יאהר

וו אַ ר ש א, 26. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) לויט דער סטאַטיסטיק פון דער וואַר־שאָווער קהלה האָבען אין פערלויף פון אַ יאָהר זייט מערץ 1930 ביז מערץ 1931 אין וואַרשא זיך גע־שמדט 1000 פערזאָן, אַן אינטערעסאַנטע ערשיינונג דערביי איז וואָס 90 פראָצענט פון די משומדים זע־נען מענער בעת אין די אַמאָליגע יאָהרען פלעגט דער רוב משומדים זיין פרויען, וואָס פלעגען חתונה האָבען מיט נישט־יודען.

נייע שטייער אָרדינאַציע
ווערט בעהאנדעלט אין יוסטיץ־מיניסטעריום

וו אַ ר ש א, 26. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום האָט דעם פּראָיעקט וועגען נייעם שטייער־אָרדינאַציע איבער־געשיקט אין יוסטיץ־מיניסטעריום וועלכע דאַרף פעסטשטעלען די יורידישע מאָמענטען פו ודער נייער אָרדינאַציע און אויך פעסטשטעלען ווי אַזוי ס'זאָלען דאַרפען פאָרקומען די עקזעקוציעס אין הסכם מיט די נייע פאָרשריפטען.

דער יו"ט פון די רעפובליקאנער אין שפאניען

מ א ד ר י ד, 26 (ספּ. טעל.) אַהער איז אָנ־געקומען דער שפּאַנישער רעוואָלוציאָנער נעצלוס. מיט אַ צייט צוריק איז ער געווען פאַר אַן אויפ־שטאַנד פערמשפּט צום טויט, אין גאַנצען לאַנד האָט מען איהם איינגעאָרדענט אָוואַציעס.

ער וועט וואַרשיינליך אריין אין דער נייער רעגירונג.

ב ר י ס ע ל, 26 (ספּ. טעל.) דער פאָרזיצער פון סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל עמיל וואַנ־דערוועלדע איז ארויסגעפאָהרען קיין שפּאַניען צו בעגריסען די רעפובליק אין נאָמען פון 2 אינטערנאַציאָנאַל.

ספארט־בעוועגונג

פוסבאל

צעהן ליגע־קלובען האָבען נעכטען געקעמפט צווישען זיך, דער לאָדזער ל. ק. ס. האָט גערוהט און האָט זיך מיט קיינעם נישט געזעגנט. אין וואַרשא איז פאָרגעקומען דער ליגע־מעטש צווישען

פאלאניא — וויסלא 3:1

„פּאָלאָניא” הגם, אויפ'ן אייגענעם באָדען, איז נישט געווען ביכולת צו בעזיגען די קראַקאָווער „וויסלא”, וועלכע האָט טאַקע אַרויסגעוויזען אַני־איבערמאַכט אין טעכניק און סטיל, „וויסלאַ” האָט דעם מעטש געוואונען מיט 1:3. דעם עהרען־גאָל פאַר „פּאָלאָניא” האָט געשאָסען פאַזורעק.

לעגיאַ — קראַקאוויאַ 1:4

דעם פוילישען עקס־מייסטער „קראַקאוויא” געהט עס נישט ביי דער ערשטער רונדע פון די ליגע קאַמפען, נאָך דער מפלה פון „קראַקאָוויא” מיט ל. ק. ס. האָט זי נעכטען ווידער געליטען אַ מפלה פון „לעגיא” אין דער אייגענער שטאָט אין קראַקא.

וואַרטאַ — פּאגאן 0:7

אַ שווערע מפלה האָט די לעמבערגער „פּאָגאָן” געליטען אין פויזען פון „וואַרשא”, אויף אַזאַ אי־בעררעשונג האָט זיך קיינער נישט גערעכט, ווי די פאָרם פון פּאָגאָן זאָל איצט נישט זיין, האָט זי בשום אופן נישט געדאַרפט פערשפּילען מיט אַזאַ הויכען רעזולטאַט.

טשאַרני — לעכיאַ 2:4

דער פערטער מעטש איז פאָרגעקומען אין לעמ־בערג צווישען „טשאַרני” און זיין יונגסטען ליגע־קלוב „לעכיאַ”, דער לעצטער האָט געמוזט אונטער־ליגען דעם רוטינירטען „טשאַרני”.

רוך — נאַרבאַרניאַ 1:1

ענדליך, דער פינפטער מעטש איז פאָרגעקומען אין קאַטאָוויץ צווישען דעם אויבערשלעזישען „רוך” און דעם קראַקאָווער „גאַרבאַניא”. דער פאַוואָריט איז געווען „גאַרבאַניא”, אָבער דער אויסגאַנג איז געווען אַזעלכער, אַז „רוך” האָט געקענט מיטנעה־מען פון מעטש 1 פונקט פאַר זיך.

מייסטערשאַפט פון קלאַס „א” אין לאדז

אין לאָדז איז היינטיגע וואָך קיין ליגע־מעטש נישט פאָרגעקומען, צוליב דעם איז די גאַנצע אויפ־מערקזאַמקייט פון דער ספּאָרט־וועלט קאָנצענטרירט געוואָרען אויף דער מייסטערשאַפט פון „אַ”־קלאַס, דער פּרעטענדענט אויף מייסטערשאַפט „אַרקאָן” האָט נישט געשפּילט, דערפאַר האָבען זיך געטראָפען די פיר קלובען וואָס געפינען זיך אויף די ערשטע ערטער אין דער טאַבעלע: ל. ק. ס., וו. ק. ס., „הכח” און טוריסטען. ס'איז געווען אַ פערביסענער קאַמף אויף יעדען פונקט און אפשר טאַקע צוליב דעם האָט קיין איינער פון די פיר מאַנשאַפטען נישט גע־קענט דערגרייכען קיין 2 פונקטען.

הכח — טוריסטען 0:0

דאָס זענען געווען גלייכע געגנער און דאָס אין גאַנצען פערנעהם, סיי ביי די „טוריסטען” און סיי ביי „הכח” איז געווען אַמבעסטען די הילפס־ליניע, פערטיידיגונג און טויערמאַן, דאַגעגען די שטורמער־רייהע האָט אויף ביידע זייטען שלעכט געשפּילט, בע־זונדערס אונבעהאָלפען איז געווען די שטורמער־רייהע פון „הכח”, וועלכע האָט נישט געקענט אויסנוצען אַפילו די גינסטיגסטע מאָמענטען, בעסער האָט גע־שפּילט דער לינקער פליגעל, אָבער אַזוי ווי אויף צו להכעיס האָט די באַלמעס בעקומען דווקא דער רעכטער פליגעל, אויך דער רעכטער־שטורמער עה־רענבערג האָט נישט געהאַט זיין בעסטען טאָג, „הכח” האָט אויך נישט אויסגענוצט קיין עלף־מעטער שטויס, וועלכער איז געשאָסען געוואָרען דורך סעגאַלען.

זעהר שעהן האָט געשפּילט די הילפס־ליניע פון די טוריסטען, קאָוואַלסקי, שולץ און פראַנקוס. פובליקום 2000 פערזאָן, ריכטער — אַנדזשאַק.

ל.ק.ס. — וו.ק.ס. 1:1 (0:0)

צוליב דעם וואָס ל. ק. ס. האָט נישט געהאַט קיין ליגע־מעטש האָט זי איהר ערשטע מאַנשאַפט פערשטאַרקט מיט עטליכע ליגע־שפּילער פונדעסט־וועגען האָט זי נישט געקענט בעזיגען דעם גוט־דיספּאָנירטען מיליטערישען מאַנשאַפט.

ווידזעוו — פּ.ט.צ. 0:6

אַ געוואַלדיגע איבעררעשונג איז געווען דער גרויסער זיג פון „ווידזעוו” איבער דער פּאַביאַניצער פּ. ט. צ. „ווידזעוו” האָט אַ דאַנק דעם דאָזיגען זיג דערגרייכט נאָך 6 מעטשען די ערשטע 2 פונק־טען אין דער טאַבעלע.

ל.ט.ס.ג. — ביעג 1:3

קאַליש. ספּ.־קל. — בוזשא (פּאַביאַניץ) 1:6

מייסטערשאַפט פון „בע”־קלאס אין לאדז

חשמונאי — זיעדנאָטשאָנע 2:2 (0:1)

שבת האָבען זיך אָנגעהויבען די מייסטערשאַפ־טען פון „בע” קלאַס אין לאָדז, אויפ'ן ערשטען פייער זענען געקומען די צוויי פאַראַיאָהריגע פּרע־טענדענטען אויפ'ן מייסטער טיטול. די יודישע מאַנ־שאַפט האָט פאַר דער פויזע געפיהרט 0:1 און צום סוף רעמיזירט.

ס.ס.ק.מ. — קדימה 1:3

אויף דער צווייטער יודישער מאַנשאַפט האָט נעכטען געשפּילט אויף מייסטערשאַפט און פער־שפּילט ביי ס. ס. ק. מ. מיט 1:3, אויפ'ן מעטש איז פאָרגעקומען אַן'אומגליקס־פאַל, דער שפּילער פון ס. ס. ק. מ. איז אומגעפאַלען אַזוי אומגליקליך, אַז ער האָט צובראָכען אַ פוס, די פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אַהיים.

סאָקאָל (זגערזש) — טור 1:2

הכח II — טוריסטען II 3:3

מייסטערשאפט פון „א”־קלאס אין ווארשא

וואַרשאָוויאַנקאַ Ib — א.ז.ס. 1:4

פּאָלאָניאַ Ib — זניטש 1:4

סקרא — מאַרימאָנט 1:2

ספּאָרט־שפּילען

נעכטען זענען פאָרגעקומען די ווייטערדיגע מעטשען וועגען דער מייסטערשאַפט פון „א”־קלאַס פאַר פרויען און מענער אין בעק־באָל. אין די פרויען שפּילען איז שוין דעפיניטיוו בעשטימט, אַז די מאַנשאַפט פון „קדימה” וועט פערנעהמען דאָס לעצ־טע אָרט און ס'דראָהט איהר אַראָפּצופאַלען אין „בע”־קלאַס. קיין מייסטער איז נאָך נישט פעריהאַן, ס'דאַרף נאָך פאָרקומען אַ דעצידירענדער מעטש צווי־שען ה. ק. ס. און ל. ק. ס.

נעכטען האָבען זיך אָנגעהויבען די מייסטער־שאַפט־שפּילען אין קאָרב־באַל פאַר מענער, אין די שפּילען נעהמט אַנטייל די איינציגע יודישע מאַנ־שאַפט פון „הכח”.

באָקס

בודאַפּעשט, 26. (ספּ. טעל.) דער היינטי־גער אינטערנאַציאָנאַלער באָקס־מעטש צווישען אונ־גאַרן און טשעכאָסלאָוואַקיי האָט זיך געענדיגט מיט אַ נצחון פון אונגאַרן אין דער פּערהעלטניש 3:13.

צ. וו. ס. (וואַרשאַ) — קרושענדער 8:8

נעכטען איז פאָרגעקומען אַ באָקס־מעטש צווי־שען די דערמאָהנטע קלובען, די קאַמפען זענען גע־שטאַנען אויף אַ געהעריגע הויך. 3 פון די קאַמפען האָבען זיך געענדיגט מיט „נאָק־אַוט”. ריכטער אויפ'ן רינג איז געווען ה' טאַפּלאָוויטש (בר־כוכבא).

לייכט־אטלעטיק

קראַקאַ, 26. (טעלעפאָניש) היינט איז פאָר־געקומען אין קראַקא אַ לויף אויף 5000 מעטער אויף דער מייסטערשאַפט פון פוילען, געזיגט האָט דער בעריהמטער פוילישער לויפער קוסאָטשינסקי אין דער צייט פון 27 מינוט, 28 סעק.

פּראָפּאַגאַנדע־לויף פון לאָדזער הכח

שבת איז פאָרגעקומען דער איערליכער פּראָ־פּאַגאַנדע־לויף וואָס איז אָרגאַניזירט געוואָרען דורכ'ן לאָדזער „הכח” פאַר פרויען אויף אַ שטח פון 1200 מעטער און פאַר מענער אויף 3000 מעטער.

דעם פרויען לויף האָט געוואונען פרל. וויער־גא אין 4 מינוט 32 סעק. דעם מענער־לויף – ביימאַן אין 11 מינוט 22 סעק.

ראָווערן־ספּאָרט

נעכטען איז אין לאָדז פאָרגעקומען די ערעפנונג פון ציקליסטען סעזאָן, פאַר דער „רעסורסא” האָבען זיך פערזאַמעלט אַלע היגע ציקליסטען־פעראיינען און ציקליסטען־סעקציעס, די אַלגעמיינע צאָהל ציק־ליסטען, וועלכע האָבען אַנטיילגענומען אין דער ערעפנונג האָט איבערגעשטיגען 800 אין אוניפאָר־מען, אָן דער שפּיץ פון די מיטגלידער פון הרייז־פערבאַנד זענען אַלע אַנטיילנעהמער אוועק מיט אַ צוג איבער נאַוראַט און פּיעטריקאָווער ביז'ן פריי־הייטס־פּלאַץ, וואו ס'איז אוועקגעלעגט געוואָרען אַ קראַנץ אויף קאָשטשושקאָס דענקמאַל.

אין צוג האָט אַנטיילגענומען די גרויסע ציק־ליסטען סעקציע פו ן„בר־כוכבא” מיט זייער אָר־קעסטער און פאָהן און אויך די ציקליסטען־סעקציע פון „הכח”.

פו ןפרייהייטס־פּלאַץ זענען אַלע ציקליסטען אוועקגעפאָהרען קיין זגערזש, וואו ס'איז פאָרגעקו־מען דער אַזוי־גערופענער „ערשטער ציקליסטען־שריט” אויף 23 קילאָמעטער, ס'האָבע ןזיך געשטעלט 69 אַנטיילנעהמער, דעם לויף האָבען פערענדיגט 46, אַלס ערשטער איז אָנגעקומען פעטראַשעווסקי (רעסורסא), דער צווייטער קלאַס (ווימא).

יאכהער האָבען די מיטגלידער פון דער צווישען קלוב־קאָמיסיע קאַרפּינסקי און וויערוצקי בעקומען אויסצייכנונגען פאַר זייערע פערדינסטען ביים אָר־גאַניזירען די לאָדזער ציקליסטען.

געוואלדיגער נצחון פון לאדזער יודישע מאטאציקליסטען

נעכטען האָט דער פויזנער פעראיין „אוניא” איינגעאָרדענט אַ מאָטאָציקליסטען „רעיד”, ס'האָבען אַנטיילגענומען מאַנשאַפטען פון צעהנדליגער מאטא־ציקליסטען־פעראיינען אין פוילען. דער איינציגער יודישער מאַנשאַפט איז געווען פון דער מאָטאָציק־ליסטען־סעקציע ביים לאָדזער „בר־כוכבא”.

שפּעט אין אָוונד האָבען מיר בעקומען אַ טע־לעפאָנישע מעלדונג פון פויזען, אַז פון די 3 יודישע מאָטאָציקליסטען פו ודער לאָדזער „בר־כוכבא”־מאַנ־שאַפט, האָבען 2 פערנומען דאָס צווייטע און דריטע אָרט אין „רעיד”, דאָס צווייטע אָרט האָט פער־נומען משה ליפּמאַן און דאָס דריטע יצחק ראַבי־נאָוויטש. בעהמענדיג אין בעטראַכט די גרויסע צאָהל אַנטיילנעהמער אין „רעיד” מוז מען צוגעבען אַז די יודישע מאָטאָציקליסטען האָבען אָפּגעהאַל־טען אַ שעהנעם נצחון.

לאָדז, 27 אַפּריל 1931

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאָדז 27 אַפּריל 1931

ווי אַזוי מ'אינפאָרמירט

„נישט בויגען דעם קאָפּ, נאָר פיהרען אַ ווירדיגע יהדישע פּאָליטיק, מיט מוט זיך ענטגעגענשטעלען דעם אַנטיסעמיטיזם, וועלכער איז היינט בלויז אַנ'עקאָנאָמישער"...

אַזוי האָט געזאָגט דער יט"אַ־פאָרשטעהער לאַנדוי פאַר אַנ'אוידיטאָריום, וואָס איז בעשטאַנען אויך פון פיל נישט־ציוניסטען, יאָ, פון די נייע מאָדנע אַסימילאַנטען, פון אַזוי גערופענע בע־בע־יהדען.

אַלץ האָט געהערט און צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, קענטיג, מסכים געווען מיט דער ריכטיגקייט פון די אויספירונגען פונ'ם פּרעלעגענט.

אייגענטליך איז דער הויפּטציל פון דעם בעזוך פון יט"אַ־פאָרשטעהער אין פוילען, געווען צו זאַמלען אינפאָרמאַציעס איבער דער לאַגע פון די יהדען אין פוילען.

פערשטעהט זיך, אַז נישט פון די אויפנאַהמען ביי די אָפיציעלע און אָפיציאָזען האָט דער פאָרשטעהער דערוואַרט די דאָזיגע אינפאָרמאַציעס נאָר ביי די פערשידענע גרופּען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען האָט ער זי געזוכט. אָבער אַנשטאָט צו געפינען דאָס נויטיגע פערשטענדניש ביי אַלע גרופּען און צו בעקומען פון זיי אַ קלאָר בילד פון דער סיטואַציע, האָט מען פון געוויסע קרייזען געפּרובט צו פערבינדען זיך די אויגען און מיינען, אַז אויך דער צווייטער זעהט נישט דעם ריכטיגען אמת.

אַ קליינער כאַראַקטעריסטישער פאַל:

אויף אַ פערזאַמלונג פון יודישע סוחרים, וועלכע איז געווען מאַסענהאַפט בעזוכט און דאָס דערפאַר, ווייל עס איז בעקאַנט געמאַכט געוואָרען אַז אויך די יט"אַ־פאָרשטעהער וועלען זיך אין דער פערזאַמלונג בעטייליגען זענען אויפגעטרעטען מיט גרויסע רעדעס די מכלומרשטע פאָרזאָרגער פון די יודישע סוחרים און האָבען דערצעהלט פון זייערע גרויסע פערדינסטען און פון זייערע גרויסע קרבנות, וואָס זיי האָבען געבראַכט אויף'ן מזבח לטובת די יודישע סוחרים.

אויף דער פראַגע פון די יט"אַ־פאָרשטעהער, ווי אַזוי אייגענטליך עס איז די איצטיגע לאַגע אין די יודישע סוחרישע קרייזען אין פוילען און וואָס עס ווערט געטון פון די רעגירונגס־קרייזען, כדי צו סאַנירען זייער לאַגע, זענען ווידער די אַזויגערופענע סוחרישע פיהרער אַרויס מיט לשון, נישט צולאָזענדיג קיין אַנדערען צום וואָרט און האָבען אָנגעהויבען צו זינגען שירות ותשבחות פאַר די הויכע פּערסאָנען און דערצעהלט נסים ונפלאות. אַז די יודישע סוחרים זענען שוין געווען באָהענט פון אונטערגאַנג, די מאַכט־האָבער די איצטיגע רעגירונג האָבען זיי געראַטעוועט, מען האָט זיי געשענקט, שטייערען, מען האָט געזעהען, אַז זיי זאָלען בעקומען ביליגע הלוואות און אַזוי ווייטער...

אין דעם זעלבען מאָמענט, ווען אייגער פון די פיהרער האָט אַזוי גערעדט, איז דער אַנדערער צוגעגאַנגען צום יט"אַ־פאָרשטעהער און אויך אייניגע פון די סוחרים, און האָבען ביי איהם געבעטען, אַז ער זאָל זיי בעשטימען אַ צייט און אָנ'אָרט, וואו זיי וואָלטען געקאָנט מיט איהם רעדען אַזוי, אַז מען זאָל נישט געוואָהר ווערען אין דרויסען און האָרט ערשט וועלען זיי איהם דערצעהלען דעם ריכטיגען אמת, ווי אַזוי עס געהט אייגענטליך די יודישע סוחרים — און ווי אַזוי זייער לאַגע איז, ווייל דאָס, וואָס דער פיהרער זאָגט דאָס איז נאָר דערפאַר, ווייל מען מוז אַזוי זאָגען...

און איצט קאָן מען זיך שוין פאָרשטעלען, וואָס פאַר אַ געוויכט, דער יט"אַ־פאָרשטעהער האָט געקאָנט לעגען אויף די אינפאָרמאַציעס, וואָס זענען געקומען פון יענע קרייזען:

און ווען ה' לאַנדוי האָט אויסגערופען צו דעם געמישטען אוידיטאָריום:

„אַ ווירדיגע און אויפריכטיגע פּאָליטיק מוז געפיהרט ווערען פון דער יודישער זייט, נישט בויגען דעם קאָפּ פאַר דעם אַנטיסעמיטיזם, " דאַן האָט ער עס געמיינט טאַקע יענע קרייזען, וואָס בויגען זיך און קריכען פאַר דעם פּריץ, פערשטאָפּען די אויערען פאַר די אויפגעשרייען פון דער יודישער בעפעלקערונג, אַבי נאָר צו געפעלען דעם פּריץ.

צי וועט דער רוף געפינען דאָרט פערשטענדניש? עס איז אַ גרויסער ספק.

ד. ט.

—=:o:=—

119 יודישע בית-עלמינ'ס געשענדעט אין דייטשלאַנד

בערלין, (יט"א) נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען האָבען אונטערגעצונדען פיל בוימער און די [illegible] מונגען אויף דעם אַלטען יודישען [illegible] אין שטעטעל ציגעהאיך. אַנ'עהנליכע שענדונג פון אַ יודישען בית־עולם דורך אונטערצינדען איז אויסגעפיהרט געוואָרען אויך אין פרענשטעם.

די אַלגעמיינע צאָהל געשענדעטע יודישע בית־עלמינס אין דייטשלאַנד האָט דערגרייכט 119. אַזוי האָט מען זיך ערשט איצט דערוואוסט, אַז אין משך פון די לעצטע וואָכען האָבען אַנטיסעמיטען געשענדעט די בית־עלמינס אין שיידערמיהל, אשאַדענבורג, באַווענדען, האַרבורג, האַנאָווער־לכען, לעווענבערג [illegible] און קרעצענבורג

אַ שטאָדט, ווי פון אַ פאַנטאַזיע

די אינטערנאַציאָנאַלע קאָלאָניאַל־אויסשטעלונג אין פּאַריז

ביי „פּאָרט האָרע" שאַפט זיך אַ נייע שטאָט. אַ שטאָט ווי עס ווערט געשילדערט נאָר אין די קינדער־מעשיות, אין דער פאַנטאַזיע, אַ שטאָט — אַ גן עדן.

דאָס וועט הייסען די אינטערנאַציאָנאַלע קאָלאָניאַל־אויסשטעלונג, אַלע פראַנצויזישע קאָלאָניעס וועלען דאָ רעפּרעזענטירט ווערען דורך זייערע שעהנסטע פּראָדוקטען, דורך זייערע שעהנסטע פּאַווילאָנען, עס וועט זיין אַ קאָלאָניע פון מוסטערען, אַ מיניאַטור־קאָלאָניע פון גרויסע קאָלאָניעס, ווי אַ צאַצקע־שאַכטעל וועט זיך די קאָלאָניאַל־אויסשטעלונג עפענען אַלע טאָג פאַר'ן צושויער און וועט איהם זוכען צו פיהרען אין פאַנטאַסטישע וועלטען — וועלכע זענען דאָך רעאַלע פאַקטען, אַלץ וואָס עס קען נאָר געטון ווערען צו פערשענערען און פערהערליכערען די אויסשטעלונג ווערט געטון, פאַנטאַסטישע ליכטער וועלען לייכטען, דינע קיהלע וואַסער־פאָנטאַנען וועלען שפּריצען, ליכט־עפעקטען וועלען פינטלען פאַר די אויגען, מען וועט פּרובירען צו מאַכען אַ מין קינסטליכען גן עדן התחתון, אַלץ כדי צוצוציהען דעם טוריסט.

*

די שטאָט פערטיגט זיך מיט אַ פיבערהאַפטער שנעלקייט, עס ווערט געאַרבייט בייטאָג און בייינאַכט. מענשען פון אַלע ראַסען שטעהען אין גריבער, אויף הויכע לייטערס, זיצען אויף מאַשינען און גראָבען, בויען, מאָלען און פּרעסען איין דעם ברוק פון דער נייער שטאָט, די פנימער ברוין, טונקעל, האַרט ווי מאַזאָליעס, מענשען, וועלכע זענען געוואוינט צו אַרבייטען.

מ'שעהמט זיך צו שטעהן לעדיג נעבען די האָרעפּאַשניקעס.

מ'וואָלט געזאָגט, אַז טעאַטער־דעקאָראַציעס ווערען דאָ געשאַפען. דעקאָראַציעס פאַר עפּעס אַ גרויסער פּיעסע, וואָס דאַרף איינגיכען געשפּילט ווערען. טורעמס, קוליסען, שטיקער ברעטער, אין דער נאָהענטער ווייטקייט צייכענען זיך שוין אויס קופּאָלען פון געביידעס, דעכער, רונדע, אַראַבישע, מזרח־אַרטיגע, וואָס טוען זיך אָן אויף די געביידעס ווי יאַרמולקעס, די משונהדיגסטע צייכנונגען קענט איהר דאָ זעהען, אָבער אַלע טראָגען זיי איין סטיל, איין ליניע, ווי אַ שטאָט פון מאַשען, פון געבעטהייזער, וואָלט זיך פאַר אייך אויסגעשפּרייט, אָריענטאַלע קאָמפּאָזיציעס.

אָבער אין דרויסען איז נאָך גאָרנישט אַנטקעגען דעם, וואָס קומט פאַר אינווייניג, אַנ'אמת'ער אָאַזיס. מען פערגעסט גאָר אינגאַנצען אַז נישט לאַנג צוריק איז דאָ געווען וואַלד, בוימער, גראָז, ביימען אויסגעהאַקט זענען געוואָרען די בוימער, אויסגעשניטען אַלעען, אויסגעגלייכט די איבערגלעך די טאָלען און היינט איז אַלץ גן עדן.

די אויסשטעלונג איז נאָך לאַנג נישט פערטיג. אַזוי ווי אַ שעהנע דאַמע האָט נישט זעהר ליב, ווען מ'איבעראַשט זי אין מיטען טואַלעט, אַזוי האָט אויך די אויסשטעלונג נישט ליב אַז מען שטערט זי איצט אין לעצטען פעריאָד פון איהר אַרבייט. זי וויל זיך ווייזען פאַר'ן צושויער אין פולען גלאַנץ, אין פולשטענדיגען פּראַכט, ווען אַלץ וועט זיין פּיקס און פערטיג.

שוין איצט קען מען אָבער זעהן ווי די אויסשטעלונג וועט אויסזעהן. ס'רוב פּאַוויליאָנען זענען שוין פערטיג אין זייער גרעסטען טייל. די בעוועגונג איז גרויס. אומעטום שטויסט מען זיך אָן אָן דער שווערער פּרעס־מאַשין, וואָס האַקט איין די שטיינער אין די אַלעען. איהרע ברייטע, שווערע רעדער לעגען זיך פלאַך אויף די שטיינדלעך, וועלכע ציטערען פאַר איהר. נאָך דער מאַשין קומט אַנ'אויוועען מיט הייסער סמאָלע. מען שמירט זי אויף די שטיינער ווי שוואַרץ פּוטער, פון סמאָלע געהט אַ געזונטע פּאַרע.

אַרבייטער שטעהען מיט שפּיציגע האַמערס און רייסען אויף די ערד. ביי די זייטען פון די אַלעען ליגען איבערגעקעהרטע פּאַלמען, וואָס זענען פריש אויסגעריסען געוואָרען פון די פראַנצויזישע קאָלאָניעס. זיי ליגען נעבען, די הויכע ריזען אין גרויסע האָלץ טעפּ. זיי ליידען דערפון. געוואוינט זענען זיי ביי זיך אינדערהיים צו שטעהן שטאָלץ מיט'ן קאָפּ צום הימעל און נישט ליגען הכנעה'דיג, ווי איינפאַכע רמשים. עס פיהלט זיך, אַז זייער לעבענס־אימפּעט רייסט צום הימעל, זייערע בלעטער דאַרפען זיך שפּרייטען הויך — ווי אַ פאַנטאַן. זי שעהמט זיך צו ליגען דאָ אויף דער ערד. באַלד, באַלד און די ליגענדע פּאַלמען וועלען זיך אַ הויב־טון און זיך אויפשטעלען צום בלויען פאַריזער זומער־הימעל מיט זייער [illegible] דיקע און סאַמעטעדיגע בלעטער. אָט די ריזען זענען געקומען אויף דער וועלט צו שטעהן, נישט צו ליגען. נישט ליגענדיג דאַרף מען זיי אָנקוקען. מ'דאַרף זיי זעהן אין אַ שעהנעם זומער־טאָג אויפגעשטעלט מיט'ן לייבען־קאָפּ שטאָלץ פערדריסען אין דער הויך. מיט זייערע הויכע בעזעמלעך קערען זיי אָפּ דעם בלויען הימעל.

אַ סך שטרוי־דעכער ליגען ווי כאַלופּקעס פאַר דיינע אויגען. זיי זעהען אויס ווי די [illegible] פון די פלעשער. דער זאַפראַן־געלב פון מאַנכע פּאַוויליאָנען שלאָגט אָפּ פון דער רויטער ליים־ערד פון מאַנכע ווענד, בלוי, טונקעל־בלוי, וויאָלעט — אַלע ניואַנסען האָט איהר דאָ. יעדען פּאַוויליאָן זוכט צו פעראינטערעסירען אויף אַנ'אַריגינעלען אופן דעם שפּאַצירער.

דאָס זענען נישט סתם געביידעס, נאָר ערפינדונגען, נייקייטען. מאַנכע — אמת'ע פּערל. דאָס אויג האָט פאַר זיך אַזוי פיל צו זעהן מיטאַמאָל, אַז עס מוז מיד ווערען קוקענדיג.

איינס פון די שעהנסטע מערקווירדיגקייטען פון דער קאָלאָניאַל־אויסשטעלונג שיינט מיר צו זיין דער „פּאַלאַץ פון אינדאָכינע". פאַר זיך אַליין אַ גאַנצע פּאָעמע, אַ וועלט. ווי אַ מין גרויסער ספינקס האָט ער זיך בעזעצט אויפ'ן באָדען מיט אַנ'אויסערגעוועהנליכער רחבות. אַ הויכער, וואונדערליכער טרעפּ פון הונדערטער שטיגען, פיהרט אייך אַרויף דורך אַ וועג פון לייבען, צום שלאָס גופא. מ'וואָלט געזאָגט יעקב'ס לייטער. פון ביידע זייטען וואַרטען קאַנאַפּקעס ווי גאַנדאָלען, וואָס פערענדיגען זיך מיט העלזער ווי פיש־עקען, אַ וואונדערליכער שלאָס פון אַלט־כינאַ מיט מיסטעריע אַרומגעוויקעלט. אין אַזאַ שלאָס מוזען דאָך וואָבען לעגענדעס. סודות, מיסטעריען, ווי פון פּראָפּעץ האַלץ איז דער שלאָס אינגאַנצען געבויט.

אָבער ווער קאָן זאָגען, בפרט איצט, אַז דער אָדער יענער איז דער שעהנסטער מאָנומענט אויף דער קאָלאָניאַל־אויסשטעלונג?

נ. פראַנס.

שמיץ-שטראָף פאַר אַ 12-יעהריג קינד

סקאַנדאַלעזע האַנדלונג פון אַ ריכטער אין ארץ-ישראל

ירושלים, (יט"א) י.ט.א. האָט שוין טעלעגראַפיש מיטגעטיילט וועגען פּראָטעסט פון קאָל. קיש געגען דעם יודישען פרידענס־ריכטער, וואָס האָט בעשטראָפט מיט שמיץ אַ 12־יעהריג יונגעל. די פּרטים פון דעם פּראָצעס זענען פאָלגענדע:

פאַר'ן יודישען פרידענס־ריכטער צוקערמאַן איז געשטאַנען אַ יודישע פאַמיליע פון, קורדיסטאַן, ישראל עזרא, זיין פרוי זילפּאַ (זילפּה) מיט אַ טאָכטער און אַ זוהן, וועלכע זענען געבליבען אין א"י לענגער ווי דריי חדשים, וויפיל עס איז זיי געווען ערלויבט אויף זייער טוריסטען־[illegible] צוקערמאַן טאָכטער צו בעצאָהלען צו איין פונט שטראָף און האָט פאַר'משפט ישראל עזרא'ן, זיין פרוי און דעם 12־יעהריגען זוהן — צו דריי שמיץ. חוץ דעם האָט צוקערמאַן געראַטען דעם הויך־קאָמיסאַר אויסצונוצען זיין רעכט און דעפּאָרטירען פון א"י די קורדיסטאַנער עמיגראַנטען־משפחה, הגם זי האָט זיך נאָך פריהער געווענדעט צו דער מאַכט וועגען ערלויבען צו בלייבען אין לאַנד.

דער דאָזיגער פּסק־דין האָט אַרויסגערופען אַנ'אונגעהויערע אויפרעגונג צווישען דער יודישער בעפעלקערונג געגען דעם פרידענס־ריכטער צוקערמאַן. דאָס 12־יעהריגע קינד, שרייבט די פּרעסע, ווערט בעשטראָפט מיט שמיץ בלויז [illegible], וואָס עס איז געבליבען אין לאַנד צוזאַמען מיט זיינע עלטערן. ווי יט"א האָט שוין [illegible] פּראָיעקטירען די יודישע אַדוואָקאַטען אין ירושלים אָנצונעהמען אַנ'אַקציע געגען צוקערמאַנען.

די רעכט פון די יודען זאָלען געזיכערט ווערען

פיהרער פון דער אוניאָן פון רומענישע יודען וועגען דער נייער רעגירונג פון פּראָפ. יאָרגאַ

בוקאַרעשט, (יט"א) אין אַנ'אינטערוויאו מיט'ן פאָרשטעהער פון יט"א האָט דער פּרעזידענט פון דער „אוניאָן פון רומענישע יודען" ד"ר ווילהעלם פילדערמאַן ערקלערט צוו. אַנד. פאָלגענדעס וועגען דער נייער רעגירונג פון פּראָפ. יאַרגאַ:

זייט דעם קריג האָט דער איצטיגער פּרעמיער פּראָפ. יאָרגאַ מעהרערע מאָל ענטשידען זיך אַרויסגעזאָגט געגען דעם אַנטיסעמיטיזם. די דאָזיגע שטעלונג האָט ער אויך [illegible] צום אויסדרוק אין אַ געשפּרעך מיט [illegible] איצט, תיכף ווי ער האָט איבערגענומען דעם פּרעמיער־אַמט. מען דאַרף האָפען, אַז אונטער דער רעגירונג פון פּראָפ. יאָרגאַ וועט זיין געזיכערט די רוה און די רעכט פון דער [illegible] רונג. איך גלויב, אַז די איצטיגע רעגירונג וועט זיין אומשטאַנד — און וועט אויך — אונטערדריקען יעדער פּרוב צו שטערען די [illegible] רוה דורך אַנטיסעמיטען.

אין דער נייער [illegible] ד"ר פילדערמאַן, איז אַלס אונטערשטאַאַטס־סעקרעטאַר פאַר די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען נאָמינירט געוואָרען דער פיהרער פון דער „[illegible]" אין רומעניען דעפּ. בראַנד. די דאָזיגע נאָמינאַציע דאַרף בעגריסט ווערען. מען דאַרף אָבער [illegible] אַרויסטרעטען געגען יעדען פּראָיעקט צו רעגולירען דעם מצב פון די מינדערהייטען דורך ספּעציעלע געזעצען. דאָס וואָלט פאַר די מינדערהייטען געווען אַנ'אומגליק. די מינדערהייטען־פראַגע קען, ביי אַ יושר'דיגער אַדמיניסטראַציע, [illegible] ווערען אין די ראַהמען פון די אַלגעמיינע געזעצען. אַ ספּעציעלער מינדערהייטען־סטאַטוט וואָלט ביי אַלעמען אַרויסגערופען אונצופרידענהייט און וואָלט בלויז געלעגט שטיינער [illegible] פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען.

בוקאַרעשט, (יט"א) אין אַ בריף צום פּאַטריאַרך ד"ר מיראָן קריסטעאַ שרייבט דער פּרעמיער־מיניסטער פּראָפ. יאָרגאַ צוו. אַנד., אַז אין רומעניען זענען, צום בעדויערען, דאָ פיל גייסטליכע, וועלכע זייהען צווישען דער בעפעלקערונג האַס געגען אַנדערע גלויביגע. געגען אַזעלכע גייסטליכע, שרייבט ווייטער דער פּרעמיער, וועט די מאַכט קעמפען מיט דער גאַנצער שטרענגקייט און זיי זאָגאַר צווינגען צו פערלאָזען דעם גלחים־שטאַנד.

די רומענישע פּרעסע קאָמענטירט זעהר סימפּאַטיש דעם דאָזיגען בריף, וועלכער ענטהאַלט אַ גאַנץ דורכזיכטיגען וואונק אויף דער אַנטיסעמיטישער פּראָפּאַגאַנדע פון אַ טייל פון דער פּראַוואָסלאַווער גייסטליכקייט אין רומעניען.

יודישע און אַראַבישע אַרעסטאַנטען אין א"י תפיסות

ווערען נישט גלייך בעהאַנדעלט

לאָנדאָן, (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון ענגלישען פּאַרלאַמענט האָט דער לייבאָר־דעפּוטאַט פ. פרימאַן זיך געווענדעט צום אונטערשטאַאַטס־סעקרעטאַר ד"ר דרומאַנד שילס מיט פאָלגענדער אָנפראַגע:

צי איז דעם אונטערשטאַאַטס־סעקרעטאַר בעוואוסט, אַז די טעגליכע שפּייז־נאָרמע פאַר אַ יודישען פּאָליטישען אַרעסטאַנט אין די א"י־תפיסות בעטרעפט 4½ מילס, בעת די טעגליכע נאָרמע פאַר אַראַבישע פּאָליטישע אַרעסטאַנטען בעטרעפט בלויז 21 מילס? פאַרוואָס ווערט פּראַקטיצירט אַזאַ אונטערשיד? און צי זענען נאָך דאָ אַנדערע אונטערשידען, וואָס ווערען דיקטירט דורך דער נאַציאָנאַליטעט פון די אַרעסטאַנטען? לסוף: צי ווערען אָנגענומען שריט, אַז די דאָזיגע דיסקרימינאַציע זאָל אין דער צוקונפט נישט פּראַקטיצירט ווערען?

ד"ר שילס ענטפערט דערויף: עס ווערען נישט געמאַכט קיין שום ראַסען־אונטערשיידען ביים בעהאַנדלען אַרעסטאַנטען אין ארץ־ישראל. די א"י־רעגירונג האַלט זיך אָבער ווי ווייט מעגליך אָן פּרינציפּ צו געבען אַ בעזונדערע בעהאַנדלונג פערזאָנען, וועלכע זענען צוגעוואוינט צו אַ העכערען לעבענס־ניוואָ. ד"ר שילס רעכענט דערביי אויס די געוויסע שפּייז־ליסטען, וואָס פערפליכטען אין די א"י—תפיסות. ענדערונגען אין די נאָרמעס ווערען איינגעפיהרט לויט די עמפּפעהלונגען פון דער מעדיצינישער אויפזיכטס־מאַכט, וועלכע רעכענט זיך נאַטירליך אויך מיט דעם לעבענס־ניוואָ, צו וועלכען דער אַרעסטאַנט האָט זיך צוגעוואוינט אויף דער פריי.

צווישענרוף פון קאָל. האַוואַרד־בורי: און דעריבער בעקומען יודען פיל מאָל מעהר שפּייז ווי אַראַבער!

ניי״ער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

ניי״ער פאלקסבלאט

מאנטאג 27 ·י אייר תרצ״א

אפריל
זון-אויפגאנג 4.30
זון-אונטערגאנג 6.46

ארום דער ענטדעקטער צוקער=אפערע

אין צוזאמענהאנג מיט דער ענטדעקטער צוקער-אפערע אין זדונסקע-וואליע ווערען מיר גע-וואויר פון מאסגעבענדע קווערן, אז די „באנק צוקראווניצטווא״ האט פון דער אפערע גארנישט גענוצט.

גוואלט גנב'ענען קויהלען און פערלוירען ס'לעבען

(–) ווי מיר האבען נעכטען מיטגעטיילט האט מען אויף די באהן-שינעס אין ווידזעוו גע-פונען א צושניטענעם קערפער פון 19-יעהריגען יאן סאדלאווסקי.

די פאליציי'אישע אויספארשונג האט פעסט-געשטעלט, אז דער אומגעקומענער האט געארבייט אין דער עלעקטראטעכנישער פירמע קרוק, פושע-יאוד 14. מיט עטליכע טעג צוריק איז ס. רעדו-צירט געווארען פון דער ארבייט.

עהערנעכטען אוונד האט ער זיך געלאזען גנב'ענען קוילען און צו דעם צוועק איז ס. אוועק אויף דער ווירזשעווער באהן-ליניע אפווארטענדיג א צוג.

ארום 11 אין אוונד איז ס. ארייגעשפרונ-גען אין א לויפענדיגען משא-צוג און האט גענומען אראפווארפען קויהלען פון וואגאן. ווען ס. האט שוין געוואלט צוריק אראפשפרינגען האט ער זיך אויסגעגליטשט און איז אונטערגעפאלען אונטער די רעדער און עס איז ביי איהם אפגעשניטען געווארען דער קאפ און ביידע פיס.

2 חדשים טורמע פאר גנב'ענען עלעקטרישען שטראם

א קאנטראלע פון דער עלעקטראווניע האט פעסטגעשטעלט, אז אויף סקלאדאווע 33 האט אלפרעד שרפער בעשעדיגט די פלאמבעס און האט אזוי איינגעארדענט, אז ער האט גענוצט מעהר עלעקטרישען שטראם ווי ס'איז איהם געקו-מען לויט דעם אגראניטשניק. די פאליציי האט צוזאמענגעשטעלט א פראטאקאל און דעם 16 אפ-ריל זענען יאן און אלפרעד שפערקא געמשפט געווארען אין שטעטישען געריכט. אלפרעד שפער-קער איז בעפרייט געווארען, יאן שפערקא איז פערמשפט געווארען אויף 2 חדשים טורמע.

קהלה=פערוואלטונג זאגט אפ צו גרינדען שולען מיט יודישער און העברעאישער אונטעריכט=שפראך

נעכטיגע זיצונג פון קהלה=פערוואלטונג

(–) די נעכטיגע זיצונג פון קהלה-פערוואל-טונג האט זיך אנגעהויבען מיט פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער פאריגער זיצונג.

עס זענען גענומען געווארען צו קענטניש: די מעלדונג פון מאגיסטראט, אז די ציגעלגאס ווערט געענדערט אויף שרודמיעיסקא און אויך די מיטטיילונג, אז עס איז אפגעלעגט געווארען די קאנפערענץ וועגען

ענדערען דעם קאלענדאר=רעפארם

וואס האט געזאלט פארקומען אין סוף מאי אין ווין.

די פראגע וועגען גרינדען א

תלמוד=תורה אויה באלוט

האט ארויסגערופען א גרעסערע דיסקוסיע.

אויפ'ן קאנקורס בנוגע א לאקאל פאר דער תלמוד-תורה איז אנגעקומען 1 אפערטע, פון דער אגודה, וועלכע לייגט פאר א לאקאל אויף גאפ-לאנסקא 26.

עס איז געוועהלט געווארען א קאמיסיע, וועלכע זאל פעסטשטעלען וואספארא רעמאנט מען דארף אין דעם לאקאל און וויפיל מען דארף דארט צאהלען דירה-געלד. אין דער קאמיסיע זענען אריין די פרנסים: האפמאן, וויינטרויב, איטשע מאיר וואידיסלאווסקי און אהרן יוסף וואידיסלאווסקי.

אדוו. ווייצמאן האט אריינגעטראגען א פאר-שלאג, אז די קהלה זאל גרינדען

א וועלטליכע שולע מיט דער יודישער אונטעריכטס=שפראך

פרנס האפמאן האט אויך אריינגעטראגען א פארשלאג צו גריגדען

א שולע מיט דער העברעאישער אונטעריכטס=שפראך

אויף ביידע פארשלאגען האט די אגודה אפ-געגעבען אנ'ערקלערונג, אז צוליב פרמעלע טעמים קאן זי נישט שטימען פאר די פארשלאגען. נאר אויב מ'וועט אריינטראגען א קאנקרעטען פארשלאג וועגען א יודישיסטישע שולע, וועט די אגודה אנ-נעהמען א גינסטיגע שטעלונג.

וואס שייך א העברעאישע שולע, קאן מען נאך נישט פאראויסזאגען וואספערער כאראקטער עס וועט האבען די נייע תלמוד-תורה אויף באלוט. מעגליך, אז די נייע קהלה וועט געבען א העברע-אישען כאראקטער דער תלמוד-תורה.

ביידע פארשלאגען זענען אזוי ארום אפגע-ווארפען געווארען.

דערמיט האט זיך די זיצונג געענדיגט.

בעדינגונגען פון אנגעהמען לערן=יונגלעך אויף פראקטיק

בעשלוסען פון דער האנדווערקער=קאמער

(–) אויפ'ן יסוד פון דער פעראדנונג פון האנדעלס- און אינדוסטריע - מיניסטעריום בנוגע לערן-יונגלעך, האט די לאדזער האנדווערקער-קאמער אויסגעארבייט פאלגענדע פערפליכטונג, וואס איז חל פאר'ן קרייז פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער.

האנדווערקער, וועלכע זענען בערעכטיגט צו האלטען לערן-יונגלעך אין זייערע ווערקשטאטען, דארפען שליסען מיט די לערן-יונגלעך אנ'אפמאך אינ'ם זין פון די פארשריפטען, וואס רעגולירען די לערן-יונגלעך-פראגע. א קאפיע פון דאזיגען אפ-מאך מוז אפגעשיקט ווערען צו דער האנדווערקער-קאמער אין לאדז, דורך דער פערמיטלונג פון צעך צו וועלכען דער בעטרעפענדער האנדווערקער געהערט.

דער צעך, באלד נאכ'ן דערהאלטען דעם אפמאך, דארף אין משך פון 14 טעג פעסטשטעלען, אויב דער בעטרעפענדער האנדווערקער האט גע-זעצליכע קוואליפיקאציעס פראקטיש אויסצובילדען א לערן-יינגעל; צי דער לערן-יונגעל ווערט בע-זארגט מיט דער געהעריגער אויסבילדונג און אנ'אפצאהל פון 3 זל. דאס אלץ דארף דער צעך צושטעלען דער האנדווערקער-קאמער, כדי דעם לערן-יונגער אריינצושרייבען אין רעגיסטער.

אויב עס איז נאך נישט פערהאן קיין צעך אין דעם פאך, דארף דער האנדווערקער דעם אפ-מאך אריינשיקען דירעקט אין דער קאמער.

די האנדווערקער-קאמער דארף אין משך פון 30 טעג אויספארשען צי דער בעטרעפענדער האנדווערקער און לערן-יונגעל האבען ערלעדיגט אלע פארמעלע און געזעצליכע ענינים.

פאר וועלכער קאמיסיע אין דער פאפא-ראווע מחויב זיך צו שטעלען

פרינציפיעל איז יעדער פאפאר - פליכטיגער מחויב זיך צו שטעלען פאר דער קוואליפיקאציע-קאמיסיע, אין ראיאן פון וועלכער ר'האט זיך רע-גיסטרירט.

ס'זענען אבער אויך דערלאזבאר אויסנאהמען פון דעם דאזיגען כלל אין פאלגענדע 2 פאלען:

1) ווען א פאפאר-פליכטיגער האט דורך דער צייט געענדערט זיין שטענדיג וואוינארט;

2) ווען א פאפאר-פליכטיגער געפינט זיך בלויז צייטווייליג מחוץ די גרעניצען פון זיין פאוויאט, קוים זענען די פאפאר-פליכטיגע יונגעלייט פון די אויסגערעכענטע צוויי קאטעגאריעס נישט ביכולת זיך צו שטעלען פאר זייערע אנגעהעריגע קוואלי-טיקאציע-קאמיסיעס צוליב בעגרינדעטע סבות, קאן זיי ערטיילט ווערען די הסכמה צו שטעלען זיך פאר דער קאמיסיע אויפ'ן ארט, וואו זיי געפינען זיך אין געגעבענעם מאמענט. בכדי צו בעקומען אזא הסכמה, מוזען די פראינטערעסירטע פער-זאנען דערלאנגען א מאטיווירטע בקשה אמשפעט-סטען ביז דעם 1. אפריל אין דער סטאראסטווא, וואו זיי פיגורירען אין די פאפאר-רשימות. וואס שייך דעם צווייטען פאל ווערט די הסכמה געגעבען אויפ'ן סמך פון אזוי גערופענע דעלעגאציע און זי איז גילטיג בלויז לגבי דער הויפט אבער נישט לגבי צו צוגאב-קאמיסיעס.

ביי דער געלעגענהייט איז כדאי אויך צו בעמערקען, אז קוים ווערט אויף א בעשטימט ארט פערהאלטען א פאפאר-פליכטיגער, וועלכער שטאמט פון אנ'אנדערער סטאראסטווא, אלס איינס צי ער פיגורירט אין יענע פאפאר-רשימות אדער נישט, קאן ער געשטעלט ווערען פאר דער קאמיסיע אויפ'ן ארט, וואו מ'האט איהם פערהאלטען.

דעסגלייכען אויב ס'ווערט פערהאלטען א פאפאר-פליכטיגער, וועלכער שטאמט יא פון זעלבען ארט, נור צוליב פערשידענע טעמים איז ער נישט אריינגעטראגען געווארען אין די ארטיגע פאפאר-רשימות, ווערט ער תיכף אריינגעצויגען אין די דערמאהנטע רשימות און געשטעלט פאר דער ארי-טיגער קאמיסיע.

פערשטארקטע טעטיגקייט אין לאדז

לטובת די „תרבות״=שולען אין פוילען

די קרימישע לאגע אין וועלכע עס געפינט זיך איצט דאס יודענטום בכלל און אין פוילען בפרט, האט ספעציעל שלעכט געווירקט אויף דעם גאנצען העברעאישען שול-וועזען. צוליב דער ווירטשאפטליכער ירידה פון די יודישע מאסען איז דאס שול-וועזען זעהר בעדראהט געווארען. נאר א געמיינזאמע שטארקע אקציע פון די אלע, וועלכע עס איז טייער דאס יודישע פאלק און איהר קולטור, קענען די העברעאישע שולען אפ היטען פון אונטערגאנג. די לאדזער יודישע בע-פעלקערונג וועט געוויס נישט אפזאגען איהר שפי-צע און וועט מיטהעלפען פעסטצושטעלען דאס העברעאישע שול-וועזען.

אין צוזאמענהאנג דערמיט קומט פאר דינס-טאג דעם 28 אפריל א גרויסע אפצייכנונגס-טאג לטובת די „תרבות״שולען אין פוילען, די לאדזער אפטיילונג פון „תרבות״ און דער „מרכז עברי״ האבען שוין אדורכגעפיהרט אלע נויטיגע פאר-בערייטונגען און עס איז צו האפען, אז די זאמ-לונג וועט האבען ערפאלג. גלייך מיט דעם אפ-צייכנונגס-טאג ווערען אויך פונאנדערגעשיקט א גרעסערע צאהל צעגעלקעס און מיר האפען, אז אויב די אקציע וועט האבען ערפאלג. דער סעק-רעטאריאט פון „מרכז עברי״ צעגעלניאנא 6 (אמאל 38) „יבנה״ אין די ביורא פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אנ'איינשרייבונגען פון חברים און סימפאטיקער צו דער בעטיילונג אין דער אקציע.

אפטייקען

היינטיגע נאכט=דיזשורען

(2) קאפראווסקי, (נאוואמיעסקא 15, טראוו-קאווסקא (בזעזשינער 56), ראזענבלום (צעגעל-ניאנא 12), בארטאשעווסקי, (פיעטרקאווסקא 95), קלופסא, (קאנטנא 54), אוזינסקי, (ראקיציינסקא 58).

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען און רענטגענאלאגישער קאבינעט.
זשעזשינער 11, טעלעפאן 3763
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוונד.

ד״ר אייזיק נאז, האלז, אויערן 1½–12½	
ד״ר קערשנער קינדער-קראנקהייטען	4½–3 11–9
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	2–12
ד״ר ביבערנאר הויט און וועגער.קר.	12½–11½
ד״ר שפירנפעלד נערווען און געמיטס קר.	2–1
ד״ר גאלדבלאט אויגען-קראנקהייט	1½–12½
ד״ר זאלצוואסער כירורגישע קראנקהייטען	3–2
ד״ר שפערלאווסקי פרויען-און געבורטס-הילף	1½–12½

רענטגען-אונטערזוכונגען, שטראל-בעהאנדלונגען מיט קוואַרץ-לאמפן, סינוסאל-שטראם, דיאטערמיע, עלעקטרישע מאסאזשן, עלעקטראליזע, א.א.וו. ...
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען=אינסטיטוט.
ד״ר לאזשינסקי-סטאראפאלסקא
צאהן-ארצט 10–1, 3–6
קינסטליכע ציינער, קראנען, פלאמבען א.א.וו.
די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג

קרייז=קאנפערענץ פון די ציוניס=טישע וואהל=קאמיטעטען אין לאדז

אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע איז נעכטען פארגעקומען א קאנפערענץ פון די ציו-ניסטישע וואהל-קאמיטעטען צו דער יודישער קהלה אין לאדזער קרייז. צו דער קאנפערענץ זענען גע-קומען 20 דעלעגאטען פון דער פראווינץ, פון ווארשא איז געקומען אלס פארשטעהער פון צענטראל-קאמיטעט ה' פאלאקעוויטש. די זיצונג האט געעפענט מיט אנ'איינלייטונגס-רעדע דעפ. ד״ר ראזענבלאט און נאכדעם ווי דעם פארזיץ האט איבערגענומען ה' מרחיב האבען די פארטרעטער פון די ערטער אפגעגעבען בעריכטען וועגען דעם צושטאנד פון דער ארבייט צו די קהלה-וואהלען.

נאך אויסהערען די בעריכטען איז אויסגע-וועהלט געווארען א קרייז קאמיטעט אין וועלכען ס'זענען פון לאדז געוועהלט געווארען דעפ. ד״ר ראזענבלאט, מ. ח. רומקאווסקי און מ. לימאן און ס'זענען אנגענומען געווארען א רייהע פרינציפעלע און טעכנישע בעשלוסען, אין אווענט איז די קאנ-פערענץ געשלאסען געווארען.

א טראמוואי=קאטאסטראפע

3 פערזאן פערוואונדעט

(–) נעכטען 8 אוונד איז אויף זגערזשער גאס, דער זגערזשער טראמוואי ארויפגעפאהרען אויף א פלייש-פוהר. 3 פערזאן, וועלכע זענען גע-זעסען אויף דער פוהר, זענען פערוואונדעט גע-ווארען. פאגאטאוויע האט זיי אפגעפיהרט אין שפי-טאל. די פוהר איז צושמעטערט געווארען.

ווייטערדיגע אויספארשונג וועגען דער באהן=קאטאסטראפע ביי ראגאוו

(–) די אויספארשונג וועגען דער טראגישער קאטאסטראפע ביי ראגאוו, געהט נאך ווייטער. די אויספארשונג איז בעשווערט צוליב דעם, וואס מען קאן נאך נישט אויסהערען אלע עדות, ווייל ס'רוב ליגען אין שפיטאל אין זעהר א שווערען צושטאנד.

דאך איז שוין ענטגילטיג פעסטגעשטעלט, אז די סבה [illegible] קאטאסטראפע איז די אויפגע-דרעהטע שינעס. ווייטער שטעלט זיך ארויס, אז אויף דעם שטח זענען די שינעס זיגט א לענגערע צייט נישט געווען קאנטראלירט, צוליב דער רע-דוקציע פון טעכנישען פערסאנאל.

דאס אפרייניגען די צושמעטערטע וואגאנעס וועט נאך דויערן א גאנצע וואך.

אפקלאַנגען פון דער צאַל-אפּעראַ

(2) מיר האָבען בשעתו מודיע געווען וועגען דער צאַל-אַפּעראַ, אין לאָדז וואָס האָט געבראַכט דער מלוכה אַ מיליאָן היזק.

ערשט איצט איז פערענדיגט געוואָרען די אויספאָרשונג און אין רעזולטאַט פון דער אויספאָרשונג איז בעפרייט געוואָרען איינער פון די אַרעסטירטע פיליפּ גרינבלאַט.

גנבות

אויף מלינארסקא 20 האָבען זיך גנבים אריינגעכאַפּט אין דער וואוינונג פון העניך פּאַקוויי און האָבען פון דאָרט אַרויסגעגנב'עט מלבושים א. א. חפצים אין ווערט פון עטליכע טויזענד זל.

די גנבים האָט מען נישט געכאַפּט. ס'ווערט געפיהרט אַן אויספאָרשונג.

די יודישע פאלקס-ביבליאַטעק א. נ. פון א. ד. גורדון

אין משך פון דער לעצטער צייט האָט זיך די פאָלקס-ביבליאָטעק א.נ. פון א. ד. גורדון שטאַרק ענטוויקעלט. די ליימונג פון דער ביבליאָטעק זאָרגט צו פערגרעסערן דעם בוך-אוצר פון דער ביבליאָטעק, און קויפט איין סיסטעמאַטיש די נייעסטע אויסגאַבען פון ביכער-מאַרק, אין דער העברעאישער יודישער און פוילישער שפּראַך. די צאָהל ביכער דערגרייכט שוין ביים היינטיגען טאָג 6,250 און נעמט אַרום די וויכטיגסטע א"י'דיגע און איירא-פּעאישע ווערק, ווי אויך אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג פאַר אנפענגלער פון העברעאיש.

דער וועד פון דער ביבליאָטעק האָט בעשלאָסען איינצואָרדנען סיסטעמאַטיש פאָרלעזונגען און דיסקוסיעס ספּעציעל פאַר לעזער. און בכדי צו געבען די מעגליכקייט די נישט-פערמעגליכע לעזער צו געניסען פון דער ביבליאָטעק, האָט זי אויך בעשלאָסען צו געבען אַ ספּעציעלע הנחה פאַר לעזער און אבאָנענטען פון „נייעם פאָלקסבלאַט" מיט ספּעציעלע קופּאָנען, און א בעזונדערע הנחה פאַר שילער.

מיטינג פון „דת ועבודה"

נעכטען זונטאָג איז פאָרגעקומען אַ מיטינג גערופען דורך דער רעליגיעז-סאָציאַליסטישער ארב.-פּאַרטיי „דת ועבודה". נאָך די רעפעראַטען פון די ה"ה פנחס וואַסערמאַן, שלמה פולאַן און מאיר הערצבערג איז אָנגענומען געוואָרען א רעזאָלוציע, וואָס פּראָטעסטירט געגען דער מזרחי פאַר פערשפּרייטען שקרים געגען דער פּאַרטיי „דת-ועבודה"

Dr. Różaner

ספּעציאַליסט פון הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און קינדערלאָזיגקייט

נאַרוטאָוויטשא 9, טעלעפאָן 128-98

נעמט אָן פון 8–10; 5–8 אָוונד

ביי דער „יודישער טעאטער-סטודיע" איז הזמיר

די „יודישע טעאַטער-סטודיע" האָט בעשלאָסען איינצואָרדנען פאַר איהרע מיטגלידער ספּעציעלע קורסען פאַר ליטעראַטור, טעאַטער, מוזיק, מאַלעריי. צו דעם צוועק זענען איינגעלאַדען געוואָרען א רייה פערזענליכקייטען אויף די אויבענדערמאָנטע געביטען.

פרייטאָג, דעם 1 מאַי, 9 אָוועגד קומט פאָר אין „הזמיר" די ערשטע לעקציע מיט דער בעטייליגונג פון בעקאַנטען לאָדזער דיכטער יצחק קאַצענעלסאָן, וועלכער וועט געבען א ציקל לעקציעס וועגען ליטעראַטור.

נייע מיטגלידער, וועלכע זענען בעקאַנט מיט דער יודישער ליטעראַטור און שפּראַך ווערען פערשריבען אין סעקרעטאַריאַט פון דער סטודיע יעדען שבת פון 3–4 נאָכמיטאָג און יעדען זונטאָג און מיטוואָך פון 9–10 אָוועגד.

מארגען — דער קאנצערט
פון „שיר"-כאר אין פילהארמאניע

מאָרגען, דינסטאָג קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע-זאַל דער דערעפנונגס-קאָנצערט פון לאָדזער יודישען מוזיק-פעראיין „שיר". דער גרויסער כאָר וועט אונטער דער ליימונג פון פּראָפ. י. פּייווישיס אויספיהרען אַ רייה קלאַסישע קאָמפּאָזיציעס. א ספּעציעלע טייל פון קאָנצערט ווערט געווידמעט דעם יודישען פאָלקס-ליד. פיל פון די לידער זענען ספּעציעל בעאַרבייט געוואָרען דורך פּראָפ. פּייווישיס צום קאָנצערט און זענען נאָך ביז איצט אין לאָדז נישט געזונגען געוואָרען.

אַלס סאָליסט וועט אויפטרעטען דער פּאָפּולערער פידלער פּראָפ. סט. פרידבערג (פידעל), ה' ס. לעוויטין (באַריטאָן) ווי אויך די כאָר-מיטגלידער פרל' קראַפּיוניק און ד. קאָרן. אַקאָמפּאַנירען וועט פרל' ל. לאַקס.

ביליג און גוט!

אין דער בעקאַנטער פּראַצאָווניע פון

בינדעס

ווערען אָנגענומען פערשידענע בינדעס שלייפען און ספּאָרט-בינדעס צו ביליגע פרייזען. עס ווערען אויך איבערגעאַרבייט און געוואַשען פון אַלטע קראַוואַטען אויף נייע, עס איז אויך צו בעקומען נייע קראַוואַטען צו ביליגע פרייזען.

ש. הערשקאָוויטש

וואָלבאָרסקאַ 31, לינקע אָפיצ. 2-טער שטאָק

פון יודישען טעאטער

„די פּערסישע כלה", אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון מ. ברוידע.

דער בעקאַנטער אַרטיסט ש. קוטנער, וועלכער גאַסטראָלירט איצט אין „פילהאַרמאָניע" האָט אויסגעשטעלט און איינרעזשיסירט אַן אָפּערעטע: „די פּערסישע כלה". דאָס האָט געזאָלט זיין אַן אָריגינעלע יודישע אָפּערעטע, אַ פּרוב אויף דעם געביט פון אַ יונגען יודישען שרייבער ברוידע אויס ווילנע. איז דאָך דאָ, אַזוי ווי אין אַלע אַנדערע אָפּערעטעס דער אינהאַלט און טעקסט נישט דער עיקר, ס'האַנדעלט זיך וועגען פערפלאָנטערטע סיטואַציעס, קאָמישע סצענעס און קודם-כל וועגען דער מוזיק. אין אָפּערעטען האָט אויך אַ זעהר וויכטיגע בעדייטונג „די אויפמאַכונג", ווי די דייטשען זאָגען, דאָס הייסט, די דעקאָראַטיווע זייט און די קאָסטיומירונג. בנגוע דעם לעצטען האָט קוטנער אַלס רעזשיסער ווירקליך דערגרייכט דאָס מאַקסימום, וואָס מ'קען דערגרייכען ביי די לאָדזער פערהעלטענישען און די פילהאַרמאָנישע בעדינגונגען. די דעקאָראַציעס איז שעהן און ציכטיג. די קאָסטיומירונג סטיליזירט און אַפילו רייך.

שוין דאָס אַליין האָט אַ גרויסע ווירקונג אויפן ערפאָלג פון דער אָפּערעטע, דאָס אויג ווערט זיכער אָנגעזעטיגט.

וואָס שייך דעם אויער פון צוהערער, וועגען דער מוזיק אין דער אָפּערעטע, איז עס ווידער אַ איבעראַשונג און טאַקע אַן אָנגענעהמע. געוויסע שטעלען אין דער אָפּערעטע האָבען אַזעלכע שעהנע מוזיק-שטעלען, אַז זיי פערכאַפּען פשוט, בעזונדערס דעמאָלט, ווען די קאָרעקטע איינשטעלונג פון בעזונדער-פּאַרטיעס און לידער דורך דעם דיריגענט זעלמאַן, ווערען אַזוי פיין אויסגעפיהרט דורך דעם כאָר-אַנסאַמבל און קודם-כל דורך די סאָליסטען.

קוטנער האָט אין דער פּיעסע נישט קיין רעפּרעזענטאַטיווע ראָל, אָבער ער מאַכט פון זיין ראָל אַזעלכע, אַז זי ווערט איינס פון די צענטראַל-פיגורען אויף דער ביהנע. קוטנער ווייסט די גרענ-ניץ פון קאָמיזם ביז שאַרזש און טרעט זי קיינמאָל נישט אַריבער, זיין הומאָר איז געזונד אויפריכטיג און דעריבער איז פערהאַן אַזוי פיל אונמיטעלבאַרקייט צווישען איהם און דעם פּובליקום.

פּראַניא וויגטער האָט זיך אין גאַנצען פערנעהם אַן'עצה געגעבען מיט דער ראָל פון דער „פּערסישער כלה", וואונדערבאַר איז זי אָבער געווען ביים זינגען „דאָס ליד פון ראַמאַזאַן", ס'איז כדאי צו פערברענגען אַ גאַנצען אָוונד, כדי צו הערען דאָס ליד פון ראַמאַזאַן", זינגען דורך פּראַניא וויגטער.

גרינשפּאַן דעביוטירט אין לאָדז צום ערשטען מאָל, ער איז זעהר אַ רירעוודיגער און פערשטענדיגער אַרטיסט און וועט פערפולען אַלס „פּאַס" דעם בלויז פון פיל יודישע טרופּעס אין פּוילען.

טרילינג איז אויך אַ פּנים חדשות ביי אונז ער האָט אָבער נישט געהאַט קיין גינסטיגע געלעגענהייט זיך פאָרצושטעלען מיט זיין מעגליכקייטען פאַר'ן לאָדזער טעאַטער עולם.

זעהר גוט, קאָרעקט, לעבעדיג און מתיהדיג איז געווען פּרל. סיבירצעווא אַלס דינסטמיידעל. די דאָזיגע אַרטיסטקע האָט בעוויזען צו ערובערען די סימפּאַטיע פון די לאָדזער.

מאַדאַם ראָזענבערג, רייכענבערג און האַמבורגער האָבען שטאַרק צוגעהאָלפען צום ערפאָלג פון דער דאָזיגער געלונגענער פאָרשטעלונג אין „פילהאַרמאָניע".

י. ר.

ראַדיאָ-פּראָגראַם
מאַנטאַג, ד. 27 אַפּריל

11.58 צייט-סיגנאַל, 12.05 מוזיק פון גראַמאָפאָן-פּליטען, 13.15 טאָג-פּראָגראַם קינאָ- און טעאַטער-רעפּערטואַר, 14.50 לעקציע פראַנצויזיש, 15.30 פאָרלעזונג פאַר מאַטאָריסטען, 16.10 קאָמוניקאַט פאַר פישער און שיפער, 14.15 קינדער-פּראָגראַם, 16.45 גראַמאָפאָן-פּליטען, 17.15 „סועץ—דער גרויסער ים-וועג" (פאָרלעזונג), 17.45 לייכטע מוזיק פון „גאַסטראָנאָמיא" אין וואַרשאַ, 18.45 פערשידענעס, 19.10 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, פּראָגראַם אויף מאָרגען 19.25 גראַמאָפאָן-פּליטען, 19.40 ראַדיאָ-זשורנאַל, 20.00 אַקטועלע פאָרלעזונג, 20.15 בעשפּרעכונג פון קאָנצערט אין ווינע, 20.30 אינטערנאַציאָנאַלער קאָנצערט פון ווינען, 22.00 פאָרלעזונג, 22.15 גראַמאָפאָן-פּליטען, 22.35 קאָמוניקאַטען פּאַס, מעטעאָראָלאָגישער, פּאָליציי, ספּאָרט, לייכטע און טאַנץ-מוזיק פון וואַרשאַ.

קופּאָן

אויף א יורידישער עצה

גילטיג מאַנטאַג, דעם 27-טען אפּריל

א בעקאַנטער יוריסט

ערטיילט יורידישע עצות

פון 3 ביז 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג אין רעדאַקציע פון אונזער צייטונג, פּיעטריקאָווער 21.

אינטערעסאַנטען דאַרפען מיטברענגען דעם קופּאָן פון „נייעם פאָלקסבלאַט"

— פון דעם זעלבען טאָג. —

Starszy Felczer

M. Rubinstein

וושכאָדניאַ 57.

נעמט אָן פון 9–10 פריה און פון 7–9 אָוועגד

טעלעפאָן 178-12.

דער לעצטער...
עלטסטער און פּאָפּולערסטער גאַסען-זינגער אין פּאַריז איז א יוד

פערהאַן אין פּאַריז אַזאַ מין פאָלקס-אינסטיטוציע, וועלכע איז געווען ביי די פראַנצויזישע פאָלקסמאַסען זעהר בעליבט, און איצט האַלט זי, די אינסטיטוציע, ביים פערשווינדען. דאָס איז דער בעריהמטער פראַנצויזישער פאָלקס-זינגער, אָדער „שאַנסאָניע"-זינגער, ווי דער פראַנצויז רופט איהם די פאָלקס-זינגער זענען מענשען פון פאָלק, וועלכע האָבען צווישען פאָלק געלעבט, געאָטעמט אין די געדיכטענישען פון דער פאָלקס-בויט, געוואוינט מיט די מאַסען צוגלייך אין ענגע, פינסטערע און נאַסע צימערען, געטרונקען מיט זיי צוגלייך א גלעזעל וויין צי ביער אין אַ קאַפע, איינגעזאַפּט אין זיך די נויטען און ליידען פון די פראַנצויזישע מאַסען און אויסגעזונגען זיי אין געגראַמטע שורות, צו וועלכע זיי האָבען מעהרסטענס אויך אַליין פערפאַסט א מעלאָדיע.

און בעזונגען האָבען זיי, די פאָלקס-דיכטער, די יסאַמע לעצטע פּאַסירונגען אין לאַנד אָדער אין דער הויפּט-שטאָט און בעלויכטען זענען זיי, די פּאַסירונגען שטענדיג געוואָרען אינ'ם גייסט פון די אָרימע פאָלקס-מאַסען, דערפאַר האָבען די פראַנצויזען אַזוי ליב געהאַט זייערע „טרובאַדורען" (זינגער), און דערפאַר זענען די לידער אַזוי פּאָפּולער געווען. אמת, עס איז זעהר זעלטען אַמאָל געווען אַ סטראָפע, וואָס זאָל ענטהאַלטען אין זיך אמת'ע פּאָעזיע. דערפאַר איז אָבער געווען דאָרט אויפריכטיג געפיהל — דאָס פּרימיטיווע געפיהל פון אַ ליידענדען מאַסען-מענש, און דערפאַר האָט די מאַסע אַזוי געליבט דעם בעזינגער פון איהרע ליידען.

לעצטענס איז די אינסטיטוציע שוין כמעט ווי פערשוואונדען, דאָס טעאַטער ציהט צו צו זיך אַלע טאַלאַנטען, וועלכע לעבען אין דער מאַסע, און ער איבערקנעט זיי אויף זיין שטייגער. דער קופּלעט שטופּט אַרויס דאָס פאָלקס-געזאַנג און אויב עס וויל נאָך איינער דערהאַלטען די אַלטע טראַדיציע און לאָזט זיך אַרויס אין אַ זונטאָג מיט אַ מאַנדאָלין צו זינגען און שפּילען פאַר'ן פאָלק, זינגט ער שוין נישט זיינע אייגענע לידער, נאָר ער בעהמט גרייטע פון אָפּערעטקעס, און דאָס פאָלק פיהלט, אַז דאָס איז שוין נישט דער אַלטער פאָלקס-זינגער, און מען בעטראַכט איהם שוין נישט ווי אַן אייגענעם, נאָר ווי אַ פרעמדען, אַ ווייטליכען — ווי אַ סוחר וואָס האַנדעלט מיט לידער.

איין איינציגער זינגער פונ'ם אַלטען שניט איז פערבליבען אין פּאַריז, דאָס איז אַ זינגער, וועלכער האָט זיך ווייטער פערפאַסט זייבע לידער, בעזונגען די נויטען פון פאָלק, מיטגעגאַנגען מיט דער צייט און אויף יעדע געשעהעניש פערפאַסט אַ ליד, און דער זינגער מיט דעם שעהנעם קלינגענדיגען נאָמען מאַטעאוס, איז בעליבט ביי די פראַנצויזישע מאַסען; זיי זעהען אין איהם די פאָרטזעצונג פון די האַרציגע טראַדיציאָנעלע פאָלקס-זינגער, וועלכע האַלטען שוין ביים פערשווינדען.

און ווי מערקווירדיג דאָס זאָל נישט זיין, דער לעצטער פראַנצויזישער פאָלקס-זינגער איז גראָד אַ יוד, וואָס זיין אמת'ער נאָמען איז מרדכי ברוינשווייג.

אָבער איהר מיינט אפשר, אַז דאָס וואָס מאַטעאוס איז אַ יוד (די פראַנצויזען ווייסען עס גאָנץ גוט) האָט אָפּגעשוואַכט די ליבע און די צוגעבונדענקייט פון די פראַנצויזישע מאַסען צו איהם? ביין, ביי די פראַנצויזען איז מאַטעאוס אַן אייגענער, ער געהט געגוי געקליידעט ווי זיי: אַ פּאָר ברייטע סאַמעטענע הויזען מיט אַ פּאַרביגען גאַרטעל אויפ'ן בויך, מיט אַ פלאַש רויט-וויין אין טאַש. און ער בעזינגט זייער פרייד און טרויער. נאָך קיין יחוס פרעגט נישט קיין פראַנצויז. איך האָב עס נאָר בעצייכענט אַלס אַ מערקווירדיגע זאַך, וואָס גראָד אַ יוד איז דער לעצטער יורש פון אַן אַלטע פראַנצויזישע פאָלקס-טראַגעדיע, וועלכע האַלט ביים פערשווינדען.

ביי דער געלעגענהייט דערמאָהנט זיך מיר, אַז מיט אַ צייט צוריק האָב איך פערבראַכט מיט אַ יודישען שרייבער פון אַמעריקאַ, וועמען כ'האָב געוויזען אינטערעסאַנטע זאַכען אין פּאַריז. מיר זענען געווען אין אַן אַלטען קעלער וואו עס איז אַמאָל אין 16-טען יאָהרהונדערט געווען אַ ווייבקעלער, און ער איז דערהאַלטען געוואָרען אין זיין דעמאָלסדיגען אויסזעהען — אַלץ, נאָר מיט אַ שטיקענדע לופט. פאַר אַ גלאָז ביער בעצאָהלט מען צעהן פראַנק נאָר דערפאַר, ווייל די דיבערשאַפט אין אַנגעטון אין די אַלט-פראַנצויזישע זאַכען פון הונדערטער יאָהרען צוריק. און מען זינגט אייך פאַר אַלטע פראַנצויזישע פאָלקס-לידער פון די לאַנג פערגעסענע צייטען. מיין אַמעריקאַנער קאָלעגע האָט זיך וואונדערבאַר געפיהלט. ער האָט געזאָגט, אַז ער האָט דאָס געפיהל, ווי ער וואָלט ווירקליך זיך אַריינגעריסען אין דער פערגאַנגענהייט, אין אַמעריקאַ, האָט ער געזאָגט, קען מען זיך די אילוזיע נישט פערשאַפען. אָבער ווען מיר זענען אַוועקגעגאַנגען איז עס איהם, דעם אַמעריקאַנער, בעשערט געווען אַן'ענטוישונג: ער איז אויסגעניכטערט געוואָרען נאָך איידער מיר זענען אַרויס אין דרויסען: דער זינגער פון די אַלטע פאָלקס-לידער, געקליידעט אין די אַלט-פראַנצויזישע זאַכען, ווען ער האָט געזעהען, אַז מיר געהען אַוועקגעהען, האָט ער זיך צוגעשאַרט צו אונז און געפרעגט אין פּראָסט יודיש:

— זאָגט מיר, כ'בעט אייך, ווען האָבען מיר דעם 15-טען טבת, כ'דאַרף עס וויסען, כ'האָב דעמאָלט יאָהר צייט נאָך מיין מאַמען...

מיר האָבען איהם געזאָגט, ער האָט עס פערשריבען אין אַ ביכעלע און באַלד האָט דער יורש פונ'ם אַלט-פראַנצויזישען פאָלקס-ליד געזונגען פאַר די אויסלענדישע געסט פראַנצויזישע לידער פון פערגאַנגענע יאָהרהונדערטע...

אין דער לעצטער צייט האָט מאַטעאוס דער לעצטער פראַנצויזישער פאָלקס-זינגער אָנגעהויבען פערגעסען צו ווערען. זאָל עס זיין די אורזאַך, וואָס זיין שאַפונגס-גייסט איז אָפּגעשוואַכט געוואָרען? אָדער איז עס דערפאַר, וואָס די מאָדערנע אָפּערעטע-לידלעך און קופּלעטען-גראַמען געפעלען דעם עולם בעסער? ביין, עס איז נישט דערפאַר, גיכער איז עס, ווייל ער אַליין, דער יוד מאַטעאוס, האָט אויך אָנערקענט דעם כוח פון דער נייער צייט, און אויך ער האָט גענומען אויסשפּילען זיינע אויפריכטיגע געפיהלען, די ליידען פון די מאַסען מיט די מיטלען פון דער נייער צייט.

און אָט האָט מאַטעאוס געהאַט אַ סקאַנדאַל וועלכער האָט אויפגעשטורעמט גאַנץ פּאַריז, די גאַנצע פראַנצויזישע עפענטליכקייט, און דאָס פּאַריזער פאָלק האָט זיך ווידער דערמאָהנט אינ'ם באַלד-פערגעסענעם פאָלקס-זינגער מאַטעאוס.

מאַטעאוס האָט אָנגעשריבען אַ טעאַטער-שטיק וועלכעס טראָגט דעם נאָמען „דיין קערפּער בעלאַנגט צו דיר". דאָרט ווערט בעהאַנדעלט דאָס פּראָבלעם וועלכע איז אין די לעצטע יאָהרע זאַזוי ברענענדיג אין דער גאַנצער וועלט: דאָס רעכט פון דער פרוי צו מאַכען אַבאָרטען (אומגעזעצליכע אָפּעראַציעס בישט צו געבוירען קיין קינדער) — דאָס רעכט פון געבורט-קאָנטראָל, דאָס רעכט וואָס אַלע געהאַבען זיך עס אייגענטליך אַליין: די רייכע — אָהן געפאַר פאַר זייער לעבען, ווייל זיי האָבען געגוג געלד און מיטלען דורכצופיהרען די פערבאָטענע אָפּעראַציע ביי די נאָרמאַלסטע בעדינגונגען, און די אָרימע, וועלכע ווערען אויסגענוצט פון שווינדלער, ריזיקירען מיט זייער לעבען און פרייהייט און עס ווערט אויסגעפּאַמפּט פון זיי ביז'ן לעצטען גראָשען.

אָט דאָס ברענענדיגע פּראָבלעם, וואָס איז פאַר די אָרימע פאָלקס-שיכטען און אַרבייטער-מאַסען אַ לעבענס-פראַגע, האָט מאַטעאוס בעהאַנדעלט אין זיין טעאַטער-שטיק וואָס טראָגט דעם נאָמען „דיין קערפּער בעלאַנגט צו דיר". נאַטירליך, פונ'ם קינסט לערישען שטאַנדפּונקט האָט ד ידראַמע קיין גרויסען ווערט נישט. מאַטעאוס איז אַ פּרימיטיווער פאָלקס-מענש, נישט קיין מאָדערנער דראַמאַטורג. אָבער פון געזעלשאַפטליכען שטאַנדפּונקט האָט דאָס נאָך אַ גרעסערע בעדייטונג, דווקא ווייל אָט דער וועה-געשריי איז געקומען פון די טיפענישען פון פאָלק.

דער אינהאַלט פון דעם שטיק איז אין קורצען פאָלגענדער:

אַ פרוי האָט מיטלייד מיט אַן'אומגליקליכען, שווינדזיכטיגען מאַן. זי זעהט, אַז ער איז בערויבט פון יעדע פרייד, וואָס דאָס לעבען פערמאָגט, ער איז עלענד און איינזאַם און דער גרויזאַמער טויט לויערט שוין אויף איהם, און פאַר מיטלייד שענקט איהם די אָרימע פרוי דאָס איינציגע וואָס זי איז בכח צו שענקען — ליבע. שפּעטער שפּירט אָבער די פרוי, אַז זי דאַרף ווערען אַ מוטער. זי ווייס, אַז דאָס קינד, וואָס וועט געבוירען ווערען וועט זיין אַ קראַנקס און אומגליקליכס... וואָס זאָל זי טון, די פרוי? אָנצונעהמען מיטלען געגען דער מוטערשאַפט, פערבאָט דאָס געזעץ. און דער אויטאָר פסקענט אין דער ענטוויקלונג פון דער דראַמע, אַז דער קערפּער פון דער פרוי בעלאַנגט נאָר צו איהר אַליין, און עס איז אפילו איהר פליכט, צו פערמיידען מוטערשאַפט אין דעם פאַל, וואו זי וועט ברענגען נאָר אומגליק..

אָבער אויך דאָס האָט אַרויסגערופען אַ געזעלשאַפטליכען סקאַנדאַל, דאָס שטיק איז פערבאָטען געוואָרען צו שפּילען און געגען פערפאַסער איז פערפיהרט געוואָרען אַ פּראָצעס פאַר אַגיטירען צו ברעכען דאָס געזעץ.

דער פערפאַסער איז נישט קיין מיטגליד אינ'ם פערבאַנד פון פראַנצויזישע דראַמאַטורגען, דאָך האָט דער פערבאַנד איהם גענומען אונטער זיין שוץ.

י. פעלדמאַן

אגרוס פון „יענער וועלט“

(עקספּעדיציע געפינט מומיע פון עגיפּטישער פּרינצעסין, וועלכע האט מיטגענומען אין קבר א וואונדערליכע בוך, וואס ווארפט א ליכט אויפ'ן פארצייטיגען לעבען און גלויבען)

לעצטענס האָט אַן'עגיפּטישע עקספּעדיציע אויסגעגראָבען א קבר פון א פּרינצעסין, וואָס האָט געלעבט מיט א וואָסערע 3100 יאָהר צוריק, און דאָרטען געפונען א מומיע און צו דער זעלבער צייט א בוך, וואָס שילדערט דאָס לעבען פון טויטע אויף יענער וועלט לויט דער פאָרשטעלונג פון די פארצייטיגע עגיפּטער.

אָבער נאָך איידער מיר ווילען אייך בעקענען מיט'ן אינהאַלט פון „ספר המתים“, ווילט איהר דאָך מן הסתם זיך בעקענען מיט דער פּרינצעסין. ווילען מיר דעריבער א צייט נישט האָבען צו טון מיט דעם טויט און איבערגעבען א פּאָר פּרטים וועגען זעם אויסזעהען פון דער עגיפּטישער פּרינצעסין, בעגרינדעט אויף דער שילדערונג, וואָס עמילי ס. דייוויס גיט אָן.

אויב איהר שטעלט זיך פאָר אַן'עגיפּטישע פּרינצעסין שלאַנק, יונג און שעהן וועט איהר דאָ ליידען פון אַן'ענטוישונג. די פּרינצעסין, וועגען וועלכער עס ווערט דאָ גערעדט, איז געווען דוקא אַן'אַלטע, קורץ-געוויקסיגע און פעטע. דאָס הייסט, אז אין קיין שעהנקייט-קאָנקורס וואָלט זי נישט אויסגענומען.

אָבער אויב שעהן איז זי נישט געווען, איז זי מעכטיג יאָ געווען. זי האָט געהערשט מיט א שטאַרקע האַנד, ווייל איהר פאָטער איז געווען א פּרעה, אַן'עגיפּטישער דעספּאָט. אמת, נישט קיין פּאָפּולערער קעניג. אפילו די געשיכטע ווייסט פון איהם זעהר ווייניג. זיין נאָמען איז געווען פּעי-נודיעם. דער פּרינצעסינס נאָמען איז געווען ענטיו-נו.

דאָס, וואָס זי איז נישט בעזעסען קיין נאַ-טירליכע שעהנקייט, מיינט אָבער נישט, אז די פּרינצעסין האָט נישט געוואָלט אויסקוקען שעהן, פּערקעהרט, זי האָט אַלעס אין איהר כח צו בעצי-רען איהר קערפּער, אז זי זאָל בעצויבערען צוגשויער.

„ווען די אַרכעאָלאָגען האָבען די פּרינצעסין אַרויסגענומען פון איהר קבר, מיר מיינען די מומיע, — שרייבט פּראָפ. ווינלאָק, א מיטגליד פון דער עקספּעדיציע — האָט זי אויפ'ן ערשטען בליק אויסגעקוקט יונג. אָבער ווען מען האָט אַלעס גוט אונטערזוכט, האָט מען ערשט איינגעזעהן, אז דאָס איז א רעזולטאַט פון די פערשידענע פאַרבען, וואָס איהר פּאַריק-מאַכערינס האָבען צוגעפּאַסט צו איהרע שווערע, גרויסע האָר. אויך די קברנים האָבען אריינגעלעגט א סך ארבייט צו פאַרבען איהר פּנים נאָכ'ן טויט“.

שעהנקייט איז געווען אזא נויטווענדיגקייט ביי דער פּרינצעסין, אז מען האָט איהר נאָכגעגע-בען אין קבר עקסטרא לאָקען, אויב אזעלכע וועט זי נישט קענען קריגען גענוג אויף יענער וועלט. אין דער צייט ווען די פּרינצעסין איז אוועק פון דער וועלט, דאָס הייסט 1000 יאָהר פאַר קריסטוס'ען, האָבען די עגיפּטער געביטען זייערע אידעען און אנשויאונגען וועגען בעערדיגונג פון טויטע. די דאָזיגע ענדערונג, ווייזט אָן דער שרייבער, איז צו בעמערקען טאַקי פון קבר, וואָס מען האָט ערשט איצט אויסגעגראָבען.

אין פערלויף פון טויזענדער יאָהרען פריהער פלעגען די עגיפּטער זיין געוואוינט מיטצוגעבען זייערע קעניגען אַלעס, וואָס זיי האָבען נאָר גע-קענט. זיי האָבען געגלויבט, אז נאָכ'ן טויט פאַנגט זיך אָן א ניי לעבען אונטער דער אויפזיכט פון די געטער און אז די טויטע ווען זיך זיכער דערמאָלט נויטיגען אין א סך זאַכען. פלעגען זיי דעריבער בעגראָבען מ ט'ן קעניג זיין בעסטע ציהרונג, קאָסטבאַרע רייטוואָגענס, וואָפען און נאָך אזעלכע ארטיקלען.

מיט די יאָהרען איז אָבער געשאַפען געוואָ-רען א גרויסע פּראָבלעם. רויבער האָבען זיך דערוואוסט פון סוד, אז נאָך אלעמען קאָנען טויטע קיין סך נישט אויפטון — אין קבר — און זיי פלעגען גאַנץ אָפּט אָפּשטאַמען א וויזיט די מעכ-טיגע קעניגען און ביי זיי צונעהמען, וואָס עס האָט זיך נאָר געלאָזט. אין דער פּרינצעסינס צייטען איז דאָס פּראָבלעם, ווייזט אויס, געוואָרען זעהר אקטועל און עס איז בעשלאָסען געוואָרען מיטצו-נעהמען אויף יענער וועלט זאַכען, וואָס האָבען קיין ווערט נישט פאַר רויבער, אָבער זענען זעהר וויכטיג פאַר מענשען, וואָס האָבען צו טון מיט געטער. אלס רעזולטאַט פון דעם האָט מען די פּרינצעסין בעערדיגט מיט א בוך — „דער בוך פון די טויטע“.

דער מאַנוסקריפּט איז געפונען געוואָרען אין אזא הילצערנעם קאַסטעל, ציגויפּנעקלעבט פון ברעטלעך. אינעווייניג האָט זיך געפונען דער פּאַפּירוס, אויף וועלכען עס זענען אויפגעשריבען זעהר אינטערעסאַנטע איינצעלהייטען פון דעמאָלט-דיגען לעבען. ווען מען האָט אויפגעעפענט דאָס קעסטעל און אַרויסגענומען פון דאָרט דעם פּאַפּירוס האָט מען איהם געפונען אזוי פריש און אזוי פייל-קאָם ווי ער איז געווען מיט דריי טויזענד יאָהר צוריק.

דער פּאַפּירוס איז נישט אויפגעוויקעלט גע-וואָרען ביז מען האָט איהם געבראַכט קיין ניו יאָרק און אויך דאָרטען האָט מען בעדאַרפט בענוצען אַרויס פאַרזיכטיגקייט און פּאַכמאַנשאַפט אין עפענען און לייענען, כדי גאָרנישט קאַליע צו מאַכען.

ספּעציעלע שרייבער האָבען זיך בעשעפטיגט און אָנשרייבען דעם בוך און אין מאָהלען די אילוסטראַציעס. 10 קאַפּיטלען זענען פאַראַן, וואָס ווערען בעגלייט פון 7 אילוסטראַציעס, 10 אנדערע גילוסטראַציעס האָבען נישט קיין אונטערשריפטען.

אין דער ערשטער אילוסטראַציע ווערט די פּרינצעסין פאָרגעשטעלט מיט בלומען אויפ'ן קאָפּ. זי איז יונג און שלאַנק און שעהן. פּונקט פער-קעהרט, ווי זי זעהט אויס לויט דער מומיע. דאָס האָט געמוזט זיין אַ קאָנצעסיע, וואָס די קינסטלער האָבען איהר געגעבען, ווייל זי איז אַ [illegible].

די קינסטלער פון יענער צייט זענען, ווייזט אויס, געווען גוטהאַרציג און זיי האָבען פאַרגעשטעלט אַ פרוי, אין די שעהנסטע קליידער.

דער גייסט פון דער פּרינצעסין דאַרף נאָכ'ן טויט אַריינקומען אין „פּאַלאַץ פון [illegible]“, און דערשייבען פאַר 42 ריכטער. זי מוז אָנרופען יעדען ריכטער ביים נאָמען און מוז דערצעהלען אַלעמען, אַז זי איז נישט שולדיג אין קיין ספּעציפי-שע פערברעכענס אָדער זינד. דער „בוך פון די טויטע“ איז, אַלזאָ, געווען אַ מין נאָטיץ-ביכעל, כדי ד יפּרינצעסין זאָל נישט פערגעסען עפּעס אַני-איינצעלהייט...

אַזוי ווי עס זענען דאָ 42 ריכטער. מוזען זיין 42 זינד. איז עס דעריבער אינטערעסאַנט אויס צורעכענען די דאָזיגע זינד, כדי דער לעזער זאָל קענען זעהן, וואָס עס איז געווען אַ זינד אין די אויגען פון די דעמאָלדיגע עגיפּטער:

„כ'האָב נישט געטון קיין שלעכטס.
כ'בין נישט בעגאַנגען קיין גוואַלד-טאַט.
כ'האָב נישט גע'גנב'עט.
כ'האָב נישט געבראַכט טויט אויף אַ מענשען דורך פערראַט.
כ'האָב נישט פערמינערט די קרבנות צו די געטער.
כ'האָב קיינעם נישט געבראַכט צו וויינען.
כ'בין נישט געווען אומריין.
כ'האָב נישט געטויט די הייליגע חיות.
כ'האָב נישט בעשעדיגט קיין קולטיווירט לאַנד.
כ'האָב קיינעם נישט פערלוימדעט.
כ'האָב נישט אַרויסגעוויזען קיין כעס.
כ'בין נישט בעגאַנגען קיין רציחות.
כ'האָב זיך נישט ענטזאָגט צו הערען די ווער-טער פון אמת.
כ'האָב נישט בענוצט קיין כישוף געגען קעניג אָדער מיין פאָטער.
כ'האָב נישט פערזומפּיגט קיין וואַסער.
כ'האָב נישט געלאָזט אַ שקלאַף צו ווערען שלעכט בעהאַנדעלט פון זיין בעל-הבית.
כ'האָב נישט געשוואוירען פאַלש.
כ'האָב נישט געמאַכט קיין שווינדלערייען מיט דער בליי-געוויכט.
כ'האָב נישט צוגענומען די מילך פון דעם מויל פון די זויג-קעלבלעך.
כ'האָב נישט געפאַנגען די פויגעלעך פון די געטער.
כ'האָב נישט אומגעקעהרט דאָס וואַסער אין סעזאָן.
כ'האָב נישט איבערגעשניטען אַ קאַנאַל אין זיין שטראָם-ליניע.
כ'האָב נישט אויסגעלאָשען פייער אין זיין שטונדע.
כ'האָב נישט געהאַסט גאָט אין מיין האַרצען.
כ'בין ריין, כ'בין ריין, כ'בין ריין“.

היינט און פאָלגענדע טעג!
ערשטע פּרעכטיגע קרעאַציע
פון גרויסען עקראַן-מייסטער
Emil JANNINGS
אין גרויסען קלאַנג-מייסטערווערק,
פּראָדוקציע Eryk Pomer
רעזשי Józef Sternberg א.נ.
בלויער שמעטערלינג
ריהרענדע דראַמע פון אַן'אינטעליגענ-טען איינזאַמען אידעאַליסט, אַרעסטאַנט פון אייגענער ליבע און ליידענשאַפטען — אַ מענש, וועלכער איז צוליב אַ ליבע צו א ראַפינירטער קאָקעטקע — אַ וואַמפּיר, אַראָפּגעפאַלען אין אָפּגרונד פון וויט.
די הויפּט-ראָלע קרעאירט די אונפערגלייכ-ליכע קאָנקורענטקע פון Greta Garbo
Marlena Dietrich
אויסער'ן פּראָגראַם:
ספּאָרט = קלאַנג = צוגאַבע א. נ.
„Z WICHREM W ZAWODY“
אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 ■ אָבטיטאַג
שבת, זונטאַג און יום-טוב 1 ביי'טאַג
פּאָפּולערע פּרייזען.

דאָס זענען די זינד, וואָס די פּרינצעסין האָט אויסגעשריבען אין איהר בוך, אַז זי איז נישט בעגאַנגען און אויפ'ן גרונד פון דעם האָט זי געבעטען, אַז מען זאָל איהר געבען „יענע וועלט“.

דער קינסטלער, וואָס האָט די אילוסטראַציעס געמאָהלען, האָט זיך אַפילו פאָרגעשטעלט, וואָס די פּרינצעסין וועט דערגרייכען אויף יענער וועלט.

פּראָפ. ווינלאָק, איינער פון די אַרכעאָלאָגען, וועלכער איז גוט בעהאַוועגט אין דעם, וואָס עס איז געשריבען אין בוך, שילדערט, וואָס עס וועט פאָרקומען, לויט די אילוסטראַציעס, מיט דער פּרינצעסין ווי פאָלגט:

„זי טרייבט אַ פּאָר ווייסע קיה, שמייסענדיג מיט דער בייטש איבער זיי. זי שניידעט אַ פעלד, בע-דעקט מיט ווייץ, פיל העכער פון איהר אַליין. מיט אַ גאָלד-קאָלירטען סערפּ. זי פיהרט אַ גרין שיפעל איבער די טייכלעך פון עליזיום. און צולעצט בע-וואַכט זי אַ בערגעל מיט געלע קערנדלעך. פאַר איהר האַר, אַזירום“.

דאָס זענען דער פּרינצעסינס אַרבייטען אויף יענער וועלט. ביי אונז קאָן עס אויסקומען אַלס פּראָסטע אַרבייטען, אָבער מיר דאַרפען נישט פער-געסען, אַז דאָ רעדט זיך וועגען דעם געטער-לאַנד און דאָרטען ווערען אָפּגעהיט די טראַדיציעס, וואָס זענען בויטיג.

אָט דאָס ווערט אַרויסגעבראַכט אין דעם „בוך פון די טויטע“, וואָס איז געפונען געוואָרען צוזאַ-מען מיט דער מומיע פון דער עגיפּטישער פּרינ-צעסין.

נ. פּ.

דער „פּוילישער שטערן“

(17

סענסאַציאָנעלער ראמאַן פון דעם וועלט-קריג

— אונטען ווארט א טאַקסובקע. אָבער זאָגט מיר, וואָס האָט פּאַסירט?

— גאָט מיינער! — האָט מערי נערוועז אויסגערופען — איך פערשטיי איצט, פאַרוואָס דער רויבער איז געקומען צו אונז ביינאַכט, און הלמאי ער האָט דער'הרג'עט דעם פאָטער.. ער איז געקו-מען נישט נאָך געלד, נישט נאָכ'ן זילבער-וואַרג... ער האָט נויטיג געהאַט א זאַך, וואָס איז ביי מיר געלעגען אין האַנדבייטעל...

— וואָס פאַר א זאַך?

מערי האָט איבערגעגעבען האַרי'ן דעם געשפּרעך, וואָס זי האָט געהאַט מיט נור-על-דין אין דעם טעאַטער-גאַרדעראָב, און וועגען דעם קליינעם פּעקעלע, וואָס זי האָט פון איהר בעקומען.

— איך האָב אינגאַנצען פערגעסען וועגען איהם... אין דער אָנוועזענהייט פון דער פּאָליציי האָב איך היינט אינדערפריה ארומגעקוקט דעם גאַנצען צימער... איך האָב אויך אריינגעקוקט אין דעם האַנטבייטעל, און נישט בעמערקט גאָר, אז ס'איז מיר עפּעס פערלוירען געגאַנגען... ערשט איצט, ווען איהר האָט אָנגעהויבען צו רעדען ווע-גען דער בעגעגעניש אונזערער אין דער גאַרדעראָב פון דער טענצערין, האָב איך זיך פּלוצים דער-מאָהנט אין דעם פּעקעלע... איך האָב א קוק געטון אין האַנדבייטעל, און איך האָב ערשט איצט דער-זעהען, אז עס איז מיר נעלם געוואָרען.

— זענט איהר זיכער, אז פּאָליציי האָט איהם נישט גענומען?

— זיכער, וואָס זיכערער קאָן נישט זיין! איך געדענק גאַנץ גוט, וואָס עס איז ביי מיר היינט אינדערפריה געווען אין האַנדבייטעל... אָט, זעהט איהר, אלע זאַכען ליגען איצט אויפ'ן טיש!..

— און וואָס איז געווען אין פּעקעלע?

— א קליין זילבערן שאַכטעלע! (זי האָט אָנגעוויזען מיט די פינגער, ווי גרויס) ענליך אויף א דאַמען-פּאַפּיראָס... די טענצערין האָט געזאָגט, אז דאָס איז ביי איהר א משפּחה-אָנדענ-קונג, און זי האָט עס מורא צו פערלירען, מחמת זי האַלט אין איין ארומרייזען!.. זי האָט מיך געבעטען, איך זאָל דאָס פּעקעלע בעהאַלטען ביי זיך ביז סוף מלחמה. און קיינעם וועגען דעם גאָרנישט זאָגען. ווען זי וועט דאָס פּעקעלע בע-דאַרפען צו האָבען — האָט זי געזאָגט — וועט זי אליין קומען נאָך דעם.

— איצט איז קלאָהר, אז די טענצערין איז דאָ אומשולדיג! — האָט האַרי א מורמעל געטון.

— וואָס הייסט אומשולדיג? — האָט זיך מערי פער'חידושט.

— נישט זי איז עס געווען ביינאַכט ביי אייך, און נישט זי האָט דערמאָרדעט אייער פּאָטער...

— שוין זשע האָט איהר חושד געווען נור-על-דין?

— דער קאָמענדאַנט האָט מיט אייך וועגען דעם נישט גערעדט?..

— ער האָט קיינמאָל נישט דערמאָהנט איהר נאָמען, און איך האָב גאָרנישט געוואוסט וועגען איהר ביז יענעם אָוונד, ווען איך האָב איהר צום ערשטען מאָל דערזעהן... דער פאָטער האָט אין איהר דערקאַנט אַן'אַלטע פריינדין, און בעקאַנט מיך מיט איהר.

האַרי האָט א טראַכט געטון, אז דער קאָ-מענדאַנט איז פּאַקטיש אויסערגעוועהנליך פאָרזיכטיג, און בעשלאָסען ביי זיך:

„אויב עס קומט מיר אויס צוזאַמענצואַרביי-טען מיט דעם מיידעל, מוז איך איהר אַלץ דערצעהלען“.

אָננעהמענדיג דעם דאָזיגען בעשלוס, האָט ער איהר תיכף איבערגעגעבען אַלץ, וואָס דער קאָמענדאַנט האָט איהם דערצעהלט וועגען דער בעריהמטער טענצערין, און דערצעהלט איהר ווע-גען דעם אַרעסט פון בעלפאָרד'ן, און וועגען דעם בינטעל האָהר, וואָס איז געפונען געוואָרען אין דעם קנופּ פון די שטריק, מיט וועלכע זי איז געווען געבונדען.

— און איצט, — האָט ער פערענדיגט — בעדאַרף מען תיכף געפינען דעם קאָמענדאַנט, און איבערגעבען איהם וועגען דעם פערשוואונדע-נעם פּעקעלע.

מערי האָט איהם שנעל איבערגעשלאָגען די רייד:

— איהר בעדאַרפט נישט צופאָהרען: דער קאָמענדאַנט וועט אייך סיי-ווי נישט אויפנעהמען... ווען ער גיט איבער עמיצען אויסצופיהרען א געוויסע אויפגאַבע, זאָגט ער זיך אָפּ איהם צו זעהן, ביז די פראַגע איז נישט ערלעדיגט! אויב ער וועט זיך ווילען קאָמוניקירען מיט אייך, וועט ער עס אליין טון. אָבער אייער בעמיהען זיך איהם פרי-הער צו זעהן איז אַן'אומזיסטע טרחה. אזוי וועט איהר מיך איצט צופיהרען צו איהם, און וועט אויסענבלייבען ווארטען אויף דער גאַס.

האַרי האָט געוואוסט, אז זי איז גערעכט, און ער האָט זיך דעריבער נישט געגענגעשטעלט.

— איין זאַך וואונדערט מיך — האָט ער זיך אָפּגערופען, זיצענדיג מיט דעם מיידעל אין דער טאַקסובקע — ווער האָט געקאָנט וויסען, אז די טענצערין האָט אייך איבערגעגעבען דאָס פּעקעלע?.. איז דען עמיצער געווען אין גאַרדעראָב, ווען איהר האָט איהם בעקומען פון איהר?

— ניין, קיינער איז, דאַכט זיך, נישט געווען... אך, יאָ! עס איז געווען דאָס צימער-מיידעל... איך געדענק גענוי, אז זי האָט געעפענט די טיר און מיטגעטיילט, אז דער קאַפּיטאַן שטרענג איז, לויט דעם פאָטערס בקשה, געקומען נאָך מיר...

האָט דאָס צימער-מיידעל געקאָנט הערען, וואָס די טענצערין האָט מיט אייך גערעדט?

— אויף וויפיל איך קאָן זיך דערמאָהנען, האָט פּונקט דאַן, ווען זי האָט געעפענט דעם קאַפּיטאַן שטרענג די טיר, די טענצערין נאָך אַמאָל איבערגע'חזר'ט, אז איך דאַרף שטרענג אָפּהיטען דאָס פּעקעלע, און קיינעם וועגען דעם נישט דערצעהלען... געזאָגט האָט זי עס שטיל, אזוי, אז קיינער האָט נישט געקאָנט הערען איהרע ווערטער... זי האָט אָבער געטייטעלט מיט'ן פינגער אויף מיין האַנבייטעל. און דאָס גראָד האָט דאָס צימער-מיידעל געקאָנט זעהן..

(פאָרזעצונג קומט)

אַן אינסטיטוט מיט אַ וועלט-נאָמען

פון אַ רעפעראַט וועגען ייווא, געהאַלטען דורך פּראָפעסאָר מ. לימאַנאָווסקי אין ווילנער ראַדיאָ

„אין די ירעפעראַטען אויף דער טעמע „וואָס הערט זיך אין ווילנא" האָבען מיר אַרומגערעדט ביז איצט פאַר ענינים, וואָס זענען שייך צו דער ענטוויקלונג פון דער וויסענשאַפט אין ווילנע. טעאַטער־פראַגעס. די שטענדיגע קונסט־אויסשטעלונג א. אַז. וו. מיר זענען געבליבען די גאַנצע צייט אין געביט פון קולטור, קיין פּאָליטיק האָבען מיר נישט בעריהרט, און אויך היינטיגעס מאָל וועלען מיר נישט אַרויסגעהן פון'ם גדר פון קולטור, הגם איך וועל רעדען וועגען יודען.

דער יודישער וויסענשאַפטליכער אינסטיטוט האָט פּערבעטען צו זיך, אויף פרייטאָג דעם 17־טען אַפּריל אין אָוונד אַ קרייז פּוילישע אינטעליגענץ, געלעהרנטע, אַרטיסטען, שריפטשטעלער, כדי זיי צו בעקענען מיט דעם, וואָס ער האָט ביז איצט אויפגעטון און וואָס פאַר אַ צילען ער שטעלט זיך.

מיר ווייסען גאָרנישט וועגען יודען כאָטש זיי וואוינען, אַזוי נאָהענט נעבען אונז. ווען־נישט־איז שטעהט אויף אַ מיצקעוויטש, וואָס בעהמט אַריין יענקלען אין זיין קרייז, ווען־נישט־ווען שטעהט אויף סלאָוואַצקי, וואָס פיהרט אַרויס רחל'ען אין זיין „קסיאָנדז מאַרעק", ווען נישט ווען קומט וויספּיאַנסקי און פיהרט אַריין זיין רחל'ען אויף דער חתונה, גאָרנישט אין דער ראָלע פון אַ צו־זעהעריין. אָבער אַזויגס טרעפט זיך גאָר זעלטען. עטליכע רעדנער האָבען דערצעהלט וועגען אינסטיטוט.

אויפ'ן ערשטען פּלאַן שטעהט די פאָרשונג פון דער שפּראַך, פון יענער שפּראַך, וואָס מיר פלעגען אָנרופען אָדער רופען אַן „זשאַרגאָן" און וואָס רופט זיך „יודיש". דאָס איז אַ שפּראַך, וואָס מיר בעגעגענען איבער אַלע עקען וועלט, כמעט אַ גלייכע אין לאָנדאָן, צי אין ניו־יאָרק; אין ווילנע, צי אין בוענאָס־איירעס. די שפּראַך, האָט דאָך געמוזט ווי עס איז אויסגעקומען, ענטוויקלען זיך, זי מוז דאָך האָבען אַ גרויסען אייגענעם זוערט, ווי באַלד עס שרייבט אין איהר אזא שרייבער ווי אַש, וואָס האָט זיך קונה־שם געווען אויף דער גאַנ־צער וועלט. פון די דיאַלעקטען איז אַרויסגעוואַקסען אַ ליטעראַרישע שפּראַך; עס מוזען דאָך זיין עפּעס אונטערשיידען צווישען דער שפּראַך פון די יודען אין אַלקעניק אָדער אין מיאַדלע פון איין זייט, פון יודען אין בערלין און פראַנקפורט אָדער פּעגזע פון דער צווייטער זייט. דאָס אַלץ פאָרשט אויס די פילאָלאָגישע סעקציע פון אינסטיטוט.

איצטער די עקאָנאָמישע פראַגעס. יודען האָ־בען אַ גרויסען חלק אין דער וועלט־פּיבאַנק. זיי שטעהען דאָרטען אפּסטמאָל אויבענאָן און פון דער אַנדער זייט, ווייס יעדער אייגער פון אונז ווי שרעקליך עס איז די נויט אין די ענגע געסלעך פון דעם געטאָ. וואָס מיר האָבען טיילמאָל מורא אַפילו אַריינצוגעהען אַהין, כדי דער אומגליק פון דעם דלות זאָל אונז נישט איבערשרעקען. די עקאָ־נאָמישע בעציהונגען צווישען יודען פאָרשט די עקאָנאָמיש־סטאַטיסטישע סעקציע.

ענדליך די געשיכטע. נישט יענע געשיכטע, וואָס מיר קענען פון שול וועגען די מלכים און נביאים און נישט אַפילו יענע דערצעהלונגען ווע־גען די גרויסע יחידים ווי שפּינאָזע, וואָס זענען צייטענווייז אויפגעשטאַנען ביי יודען, נאָר די גרויסע טאָג־טעגליכקייט, וואָס איז אויך געשיכטע און וואָס איז דורכגעדרונגען מיט דער האָפענונג אויף בעסערע צייטען, וואָלט מען דאָך די גרויקייט נישט געקענט איבערטראָגען — דאָס איז דאָס פאָרשונגס־פעלד פון דער היסטאָרישער סעקציע.

דערצו קומט צו דאָס „בנימינ'ל" פון אינ־סטיטוט, די עטנאָגראַפישע קאָמיסיע, דער פאָלקלאָר איז אַ גרויסער ענין, די נשמה פון אַ פאָלק ענט־פּלעקט זיך דאָ. מיר קענען אַלע די צייט, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען דאָס פאָלקלאָר זאַמלען ביי אונז, ווי מען האָט זיך מאַסענווייז אַ שאַט געטון איבער די דערפער פערשרייבען, וואָס עס האָט זיך געלאָזט. און עס איז איצטער געניג אַנ'עפען צו טון די יאָהרגענג פון „ווִיסלא" צי פון עהנליכע זשורנאַלען, כדי צו זעהן, וואָס דאָס בעדייט. עפּעס עהנליכעס האָט זיך איצטער אָנגעהויבען ביי יודען. מיט עטליכע יאָהר צוריק האָבען מיר געזעהן אין וואַרשא. אין טעאַטער אויף קראַוווע, דעם „דיבוק" אַב־סקיס — אַנ'אויפפיהרונג, וואָס האָט אויפגע־טרייסעלט די אינטעליגענטע וואַרשא. אָט די געשיכטע וועגען ליבע און טויט, וואָס האָט זיך אָפּ־געשפּילט אויף פּוילישער ערד און פאָרט גאָר אויף אַנ'אַנדער שטייגער ווי ביי אונז, האָט אונז געוויזען, וואָס עס שטעקט אינ'ם יודישען פאָלקס־שאַפען, איצטער האָט מען זיך צו דער זאַמעל־אַרבייט גענומען סיסטעמאַטיש. איבער שטעטלעך געהט מען אום און מען בישטערט. מען פערשרייבט מעשיות, לעגענדעס, לידער, שפּריכווערטער. דאָס אַלץ האָט אַ בעדייט נישט נאָר פאַר יודען, נאָר אַלעמען און מעהר ווי אַלץ פאַר אונז, וואָס מיר וואוינען דאָך מיט דעם דאָזיגען פאָלק יאָהרהונ־דערטער צוזאַמען. דאָס וואָס מען זינגט אויף חתונות, די מעשיות, וואָס מען דערצעהלט, גיט דאָך דאָס בעסטע בילד פון דער פאָלקס־נשמה. עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואָס אונזער פּראָ־פעסאָר ביסטראַן, וואָס פּראָפעסאָר אַנדערסאָן פון דערפּעט און פּראָפעסאָר אַנדעיעוו פון לענינגראַד האָבען זיך מיט דעם פעראינטערעסירט. אָט דער פּראָפעסאָר אַנדערסאָן האָט זיך ספּעציעל אויסגע־לערנט יודיש. וואָס ער האָט פריהער נישט געקענט, כדי צוצוקומען ביי יודען צום מקור פון די יודישע פאָלקס־מעשיות, פון דעם דאָזיגען ביז גאָר וויכ־טיגען אָבער שווערסטען געביט פון דער אינטערנאַ־ציאָנאַלער ליטעראַטור־פאָרשונג.

מען האָט אונז אויך געוויזען די ביבליאָגראַ־פישע צענטראַלע פון אינסטיטוט וואו עס קומט אַן אַלץ, וואָס עס ווערט געדרוקט אויף יודיש, ביי 400 צייטונגען און צייטשריפטען און ביי 1000—1200 ביכער אַ יאָהר. עס איז נישטאָ קיין שום צוואַנג, בלויז אַ מאָראַלישער בעוואוסטזיין און ווי פולשטענדיג עס איז די רעגיסטראַציע פון אינסטי־טוט קען מען זעהן דערפון, וואָס לויט אַ ספּעציעלען אָפּמאַך בעקומט די נאַציאָנאַלע ביבליאָ־טעק אין וואַרשא פונ'ם אינסטיטוט רשימות פון די מאַטעריאַלען, וואָס פעהלען אין דער דאָזיגער מלוכה־ביבליאָטעק.

די ביבליאָטעק פון אינסטיטוט האָט ביי היינ־טיגען טאָג ביי 25.000 ביכער און פערגרעסערט זיך גיך, אַזוי אַז מיר זעהען דאָ וואַקסען אַ גרויסען צענטער פון גייסטיגער ענערגיע.

אימפּאָזאַנט איז דער פּרעסע־אַרכיוו, וואָס בעמט אַרום שוין איצטער ביי 6000 יאָהרגענג יודישע פּעריאָדישע מאַטעריאַלען אין אַ קענטיגער צאָהל — נישט בלויז פּלאַקאַטען, פאָטאָגראַפיעס, טעאַ־טער־אַפישען א. אַז. וו. נאָר די קלענסטע זאַך ביז דער גרעסטער.

צו די אַלע צווייגען קומט נאָך צו די פּסיכאָ־לאָגיש־פּעדאַגאָגישע סעקציע, ווי זיי רופען דאָס, וואָס פערנעהמט זיך מיט אויספאָרשען די אייגענ־אַרטיגקייט פון דער יודישער פּסיכיק. מיר ווייסען ווי אומגעוועהנליך עס קוקען אויס ביי אונז די יאַפּאַנישע צייכענונגען. מען רעדט וועגען דעם, אַז דאָס עצם אויג איז ביים יאַפּאַנער געבויט אַנ־דערש. נו, טאָ ווי אַזוי איז אין דעם פּרט מיט יודען; אויספאָרשען דאָס אויג און דעם אויער פון יודישען קינד איז נאָר אַ וויכטיגע אויפגאַבע.

די אַרבייט פון דעם דאָזיגען אינסטיטוט האָט צוגעצויגען צו איהם און ממילא צו ווילנע די אויגען פון דער גאַנצער יודישער וועלט. צעהן מיליאָן יודען, וואָס רעדען יודיש, זעהען איך ווילנע זייער צענטער. 15 מיליאָן יודען קוקען זיך איין מיט דער גרעסטער סימפּאַטיע, וואָס פאַר אַ קאָלאָסאַלע אינסטיטוציע עס ווערט דאָ געבויט, צום עהרען־פּרעזידיום פון קוראַטאָריום געהערען יודישע בעלעהרטע מיט אַ וועלט־רוּהם: אייגשטיין, ז'ער מאַטעמאַטיקער און פיזיקער, וואָס יעדער איי־נער קען זיין נאָמען, פּרויד פון וויען, וואָס מען קען אַקצעפּטירען זיין טעאָריע אינגאַנצען אָדער טיילווייז, אָבער וואָס קיינער קען נישט לייקענען זיין ווערדע.

און דאָס אַלץ איז אויפגעטון געוואָרען פאַר וואָסערע 5 יאָהר צייט מיט זייער בעשיידענע מיט־לען, 35 פּערזאָן אַרבייטען אין אינסטיטוט אין ווילנע, פון זיי בלויז 18 פאַר געצאָהלט. און אַלע צוזאַמען בעהמען 2700 זל. אַ חודש שכירות, דאָס היינטיגע פּוילען מעג זיך לערנען ביים יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט, ווי אַזוי מען דאַרף זיך בעציהען צו אַ זאַך ,וואָס מען האָט ליב. נאָר די אמת'ע ליבשאַפט האָט געקענט דאָס אויס־בויען.

היינט געפינט זיך דער אינסטיטוט אין 12 גערעמע צימערן אויף פּאָהולאַנקע. אָבער אין הערבסט וועט ער שוין אַריבערגעהן אין זיין איי־גענעם בנין, וואָס מען בויט איצט אויף וויוואָולסקי גאַס מיט אַלע נויטיגע איינאָרדענונגען.

דער דאָזיגער אינסטיטוט האָט געקענט אויפ־קומען נאָר אין ווילנע, נישט אין בערלין איז ער געשאַפען געוואָרען, נאָר אין פּוילען און אין ערגעץ נישט אין פּוילען, נישט אין וואַרשא און נישט אין קראָקא, נאָר דווקא אין ווילנע, אין דער דאָזיגער שטאָט, וואָס האָט געשפּילט און וועט נאָך שפּילען אזא ראָלע אין דער געשיכטע פון דער קולטור.

מיר מוזען זיך צוקוקען צו דער ענטוויקלונג פון דער דאָזיגער אינסטיטוציע מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט מיט דער גרעסטער סימפּאַטיע. מיר מוזען איהר העלפען. לאָמיר זיך דערמאָהנען, אַז אונזער פּראָפעסאָר ביסטראַן איז געווען איינער פון די ערשטע צו סיגנאַליזירען דעם אויפקום פון אינסטיטוט נאָך אין 1925.

די שטאָט־פערוואַלטונג פון וואַרשא, וואָס האָט אַזעלכע גרויסע פערדינסטען פאַר דער ענטוויקלונג פון וויסענשאַפט און ליטעראַטור האָט אָפּגעשאַצט דעם בעדייט פון אינסטיטוט און איהם אַסיגנירט אַ יעהריגע סובסידיע אין דער הויך פון 10.000 זל. דאָס איז אַ קלוגער טריט. מיר אין ווילנע זענען ספּעציעל פעראינטערעסירט אין דעם, אַז דער אינסטיטוט זאָל זיך ענטוויקלען, ווייל מיר ווייסען דאָך, וואָס פאַר אַ ווערט עס האָבען פאַר אַ שטאָט אינסטיטוטען מיט אַ וועלט־נאָמען. דאָס מיינט נישט נאָר גרויסע זאַמלונגען, דאָס מיינט אויך מענשען, וואָס קומען צו פאָהרען, דאָס מיינט אַ צענטראַלע ראָלע פון דער שטאָט פאַר דעם גאַנ־צען קרייז מענשען, וואָס אינטערעסירט זיך מיט דעם".

י. ט.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר וועגערישע הויט-קראַנקה. און מענער-שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָ-לאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען. קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-סאָבינעט ראַסמעטיק.

-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוועגד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.
נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
- בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען. -

וויזיט 3 זל.

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע", נאַרוטאָוויטשאַ 20

לייטונג: **א. בעזמאַן.**

לעצטע גאַסטשפּילען פון די אַרטיסטען

פראַניע ווינטער און שלמה קוטנער

היינט, מאָנטאָג, דעם 27-טען אַפּריל, 9 אָוונד לעצטער גאַסטראָל

דער שטאַרק-אויסגענומענער שלאַגער

צו פּאָפּולערע פּרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 זל.

„די פּערסישע כלה"

אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון ב. ברוידא

אין די פאָרשטעלונגען בעטייליגען זיך: פרויען: פ. ווינטער, ל. ראָזענבערג, ר. לובאַרסקאָוו־סקאַ, נ. סיבירצעוואַ, ג. ווײַנשטאָק. מענער: ש. קוטנער, מיכל טרילינג, יעקב גרינשפּאַן, ד. האַמבורגער, נ. רייכענבערג, ש. בליאַכער, א. בלאַט, ק. גוטמאַן א. א.

ר. איזראעל.

אויף זינדיגע וועגען

סענסאַציאָנעל-עראָטישער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען

(73

יאַקוב האָט געפיהלט, אַז זיין פרייד־אויסדרוּ־קען זענען קינסטליכע... אַז זיין גאַנץ געשפּרעך וואָס ער פיהרט איצט איז אַ קינסטליכע, כדי אָבער זיי איבערצייגען ראָמאַן, אַז ער איז ווירקליך צו־פרידען, איז ער צוגעגאַנגען צו מאַניען, זי אַרומגע־נומען, צוגעצויגען צו זיין האַרץ און זי שטאַרק געקושט.

ראָמאַ איז אויך דאַן צוגעגאַנגען צו מאַניען, געקושט זי אויף ביידע באַקען און געזאָגט:

— איך בין זיכער, אַז מיר וועלען פון היינט אָן בלייבען איבּיגע פריינד. ראָמאַ האָט דערלאַנגט יאַקובען די האַנד און זי לאַנג געדריקט.

אַנ'עלעקטרישער שטראָם איז ראָמאַן אַדורך איבער'ן גאַנצען קערפּער, דריקענדיג די האַנד פון יאַקובען.

יאַקובען האָט אויפגעשיינט אַ שטראַהל פון האָפנונג און גליק און פרייד.

— — — — — — — — — —

* *
*

ראָמאַ האָט זיך געפיהלט ווי אַ מענש, וואָס איז בעפרייט פון קייטען, מיט וועלכע ער איז גע־ווען געבונדען לאַנגע יאָהרען. דאָס דאָזיגע געפיהל פון פרייהייט האָט אינגאַנצען בעהערשט איהר [illegible] זיך און זי האָט געשטרעבט די פרייהייט אויסצונוי־צען. מורא האָבענדיג אַז זי זאָל זי ווידעראַמאָל נישט פערלירען. דערצו האָט זיך [illegible] ראָמאַן ער־[illegible] ליבע און ליידע־שאַפט צו [illegible] דעם איינציגען מענש, וועלכען זי האָט באמת געליבט, וועלכער האָט אויסגעפּוּלט איהר לעבען, וועמען זי האָט צו פערדאַנקען איהר לעבען, ווייל ווען נישט יאַקוב וואָלט זי שוין לאַנג בעגאַנגען זעלבסטמאָרד.

— אַזוי איז עס הער דאָקטאָר, האָט ראָמאַ גע־זאָגט, צו איהר פריינד סאַפיר, יאַקוב מוז זיין מייבער, דאָס איז מיין צוקונפט, דאָס איז דער ווייי־טערדיגער אינהאַלט פון מיין לעבען.

— אין אַזעלכע זאַכען קען מען נישט קיין דעה זאָגען, פריילין ראָמאַ, איך פערשטעה אייך זעהר גוט און איך וואָלט בענשען די מינוט אין וועל־כער איהר וועט אייער גליק געפינען, איך קען איי־ער כאַראַקטער, איך קען די לויטערקייט פון אייער נשמה און ווייס ווי אָפּצושאַצען אייערע געפיהלען, ווייל זיי זענען אייערע, זענען זיי אויפריכטיג און עהרליך.

— איבריגענס, האָט ראָמאַ געזאָגט, פאַר אייך דאַרף איך זיך דאָך ניט שעהמען און בעהאַלטען. איהר זענט דאָך אַ מאַן, מיט פאַרטשריטליכע אי־בערצייגונגען און גייבונגען.

זי האָט זיך אַביסעל פערדרייטעלט און שטילער מאַכענדיג איהר שטים פערענדיגט:

— יאַקוב איז דאָך סיי ווי מיין מאַן...

דאָקטאָר סאַפיר האָט זיך בעמיהט איבערצוי־ענדערען דאָס טעמאַ פון געשפּרעך, פאַר איהם איז געווען קלאָר, וועגען וואָס סיהאַנדעלט זיך און ער האָט נישט געוואָלט, אַז ראָמאַ זאָל זיך פרה־בען פאַר איהם פערטיידיגען אָדער גערעכט מאַ־כען. דער דאָקטאָר האָט דעריבער איבערגעריסען דאָס געשפּרעך און געזאָגט:

— מיך אינטערעסירט זעהר שטאַרק די גע־שיכטע מיט דעם מיידעל, וואָס געפינט זיך ביי יאַקוב'ן, אָט מיט דעם וואָס עס האָט זיך איצט אַרויסגעוויזען אַלס זיין שוועסטער, איך בין איבער־ראַשט געווען פון דער געשיכטע אַליין און נאָך שטאַרקער איבערראַשט בין איך געוואָרען פון דעם געשפּרעך וואָס איך האָב נעכטען די געלעגענהייט געהאַט צו פיהרען מיט איהר אין פערלויף פון צוויי שעה צייט. איך האָב מיך נישט געקענט אָפּרייסען פון דעם דאָזיגען געשפּרעך. דאָס מיידעל איז פאַר מיר געוואָרען אַ פּסיכאָלאָגיש רעטעניש.

— דהיינו, וואָס מיינט איהר דערמיט צו זאָ־גען, הער דאָקטאָר.

— איך מיין דערמיט צו זאָגען, אַז איהר פערגאַנגענהייט האָט אויף דעם מיידעל קיין שום שפּורען נישט געלאָזען.

— ווייסט איהר הער דאָקטאָר איך האָב וועגען דעם זעהר פיל געטראַכט, מיר האָט זיך אויך געדוכט, אַז דאָס מיידעל איז פערדאָרבען דורך און דורך.

— אָבער לאָזט געהען, פריילין ראָמאַ. איך האָב מיך איבערצייגט, אַז דאָס וואָרט געבוירענע אינטעליגענץ איז נישט קיין פּוסטע פראַזע. איהר וועט מיר ע'טשולדיגען וואָס איך רעד וועגען יאַ־קובס שוועסטער, אָבער איך וויל אייך דערצעהלען דעם גאַנצען אמת.

— זייט בעט אייך זעהר, הער דאָקטאָר, אדרבא דערצעהלט מיר.

— איך שרייב איצט אַ גרויסע וויסענשאַפטליכע אַרבייט וועגען. איבערנעהמען כאַראַקטער דורך ירו־שה. וועגען איבערנעהמען גוטע אָדער שלעכטע מי־דות בירושה. פון פאָטער אָדער מוטער אויפ'ן קינד, דערווייסענדיג זיך וועגען יאַקובס שוועסטער [illegible] איהר [illegible], און ערציהונג, וועגען איהרע גאַנצע איבערלעבעניש, האָב איך געוואָלט זיך אַ־דורכרעדען מיט איהר, כדי זי צו שטודירען.

— און צו וואָס פאַר אַנ'אויספיהר, הער דאָק־טאָר זענט איהר געקומען?

— איך האָב אייך שוין געזאָגט. איך בין גע־וואָרען איבערראַשט, איך האָב געוואָרט אַז איך וועל הערען פון דעם מיידעל זאַכען פון דער אונטער־וועלט, זאַכען, וועלכע זי האָט אַריינגעזאַפּט אין זיך אין פערלויף פון די לאַנגע יאָהרען, אין וועלכע זי איז געווען איינגעטונקען אין שמוץ און אויסגעלאַ־סענקייט, איך האָב מיר געטראַכט, אַז די ערציהונג וואָס זי האָט בעקומען ביז 3 יאָהר, ווען זי איז אַוועקגעריסען געוואָרען פון איהר פאַמיליע, איז אינגאַנצען פערלוירען געגאַנגען, איך האָב געמיינט, אַז איהר פערספּעקטיוו און איהר געדאַנקען־גאַנג זעהט נישט מעהר ווי די שענק, דאָס עפענטליכע „הייזעל־מוהמע", איהר אַלפאָנס און אַזוי ווייטער.

— נו, און ווייטער?

— און איך האָב געהאַט אַ זעהר אָנגענעהמע איבעראַשונג. ווען איך וואָלט נישט וויסען ווער דאָס מיידעל איז, פון וואַנען זי שטאַמט, און וואָס איז מיט איהר געוואָרען, וואָלט איך זיכער געמיינט אַז איך רעד מיט אמת, אַנ'אומגעבילדעטען מענשען, אָבער מיט אַנ'אינטעליגענטען, זי האָט זיך נישט פערראַטען אַפילו מיט קיין איין וואָרט, אַזוי ווי זי וואָלט פון שטענדיג געווען אין דערזעלבער אַטמאָס־פערע און אומגעבונג אין וועלכע זי געפינט זיך איצט. איך האָב זי געפּרובט אַרויספיהרען אויף איהר פערגאַנגענהייט, און געמיינט, אַז איהר וועט דאָס נישט זיין אָנגענעהם. אַז זי וועט אויסמיידען וועגען דעם צו רעדען, אָבער איך האָב געהאַט אַ טעות. זי האָט גערן וועגען דעם גערעדט און מיר דערצעהלט וועגען דעם אַלעם, אויף דעם אופן ווי זי וואָלט אַדורך געמאַכט אַ וויסענשאַפטליכען שטודיום אין יענע קרייזען און נישט ווי זי וואָלט אַליין דאָרט געלעבט און מיטגעלעבט.

(המשך קומט)

הייבט אויז טעגליך! גרויסער מעכטיגער פילם א. נ. הייבט אויז טעגליך!

„אין שאטענס פון די פיראמידען"

וואונדערבארע ליבעס-עפאפעי אויפן גרונד פון די וואונדערשעהנע עגיפטישע לאנדשאפטען.

LOE PARRY, JEAN MURRAT

געשאפן אויף די טעמעס פון דער בעריממטער ערצעהלונג פון Piotr Frondaic א.נ. „די וואסערן פון ניל".—אין די הויפט-ראלען:

אנהויב פון די סעאנסען אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמ., שבת, זונטאג און יום-טוב—2 בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פון אלע פלעצער צו 40 גר. און 60 גר.

Kino-Teatr Spółdzielnia
40 Sienkiewicza 40

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' צ. קאנטאר.

נעכסטער פראגראם: „די גיפטיגע בלום" אין דער הויפטראל LILI DAMITA

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ, אדער ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם בוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גוטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכנעט פאר די גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דיטשן פראפעסאר

דאקטאר ברעכו רעזינג בעזונדער זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכסטען בראך. אויך פאר הויקערס דערמונגען מיט הייל-גארטעלן און פארשטען פאר פערקרומטע פוס און פלאטס-פוס ספעציעלע אנגלעגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.

שפרעכשטונדען פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WÓLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אומבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בראנטש. פראפ. דר. י. פערישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס דעם בעסטען דאנק דעם הערן דיר. י. ראפאפארט. ספעצ. פאר בראך, וועלכער נעמט אן אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 טעל 22-177 פראנט פארט פאר זיין גענויסעהאפטען פערלעגען מיר א גוטע-נעם הייל-באנדאזש לויט זיין מעטאדע האב געליטען אויף בראך 20 יאהר און א דאנק איהם בין איך היינט געזונט ווי, צו כ'קען איהם יעדען אנצייגען היים עמפפעהלען.

Dr. BERGHOF Arzt.

טוך- און קארט-לאגער
Sz. MAROKO

לאדז, נאוואמיעסקא 2,
פראנט, 1-טער שטאק, טעל. 159-48

עמפפעהלט צום פריהלינג- און זומער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע דאמען- און הערען-שטאפען.

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה

אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכב בטח ושענן כי הלך בתום
ילך בטח ומעקש דרכיו יודע

איבער דעם וועלט נאר קומען און ביורא

פון ד. מאנעלא

וואס איז איבערגעטראגען געווארען פון צווייטען הויף אויפ'ן ערשטען הויף פיעטריקאווער 17, לינקע אפיציגע פארטער, טעל. 124-95

וואו ס'ווערט ווייטער ערלעדיגט פינקטליך און געוויסענהאפט געשריבען א-לערליי ביטעס: ציווילנע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואלאציעס, קלויזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אוישאנד ראזיעמטשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

בעמ.: קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס ווערען בין מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה

מיט אכטונג ד. מאנעלא,
פיעטריקאווער 17, 1-טער הויף

DOKTOR
H. WOŁKOWSKI

4 צעגעלניאנא 4

(פריהער צעגעלניאנא 36) טעל. 216-90,

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען

נעמט אן פון 9 — 2 נאכמ. און פון 5 — 9 אוונד
פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-צימער.

ZACHĘTA

קינא-טעאטער

26 זגערזשער 26

היינט און ווייטערע טעג!
גרויסער פראכטפולער פראגראם!

א.נ. „די אייזערנע סטאפע"

א בילד פון זעלנערישען לעבען אויפ'ן פראנט. איבערגעוועהנל. העלדישקייט פון דעם הונד REX אין די הויפט-ראלען:

RALPH FORBES, MARCELINA DAY

אויסער'ן פראגראם:

„די פערבאטענע שעה'ן"

א דראמע פון קעניגליכען לעבען.—אין די הויפט-ראלען:

Ramon Novarro, Reneé Andoreé

אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב— 12 א זייגער בייטאג. דער זאל איז גוט בעהייצט.

די שענסטע פאטאגראפישע אויפנאהמעז

און סאלידע אויספיהרונג איז נאר אין דעם ערשטקל. קונסט-פאטאגראפישען אטעליער

„PARISIEN"

אינה.: ה. סראקא, לאדז, פראנציסקאנער 30

עס ווערען אויסגעפערטיגט אלערליי ארבייטען, וואס אנבעלאנגט צו פאטאגראפיע, ז. ב. רעפראדוקציעס פון מאלער-בילדער, מאשינען-פלענער, ארכיטעקטור, פאבריקס-לאקאלען, אינערן- און אויסערן-אויפנאהמען, פעראיינס בילדער, גרופען, בעלער, באנקעטען, ארטיסטישע קרייזען, אמאטארען-פארשטעלונגען א. אז. וו. אלע אויפנאהמען ווערען אויסגעפיהרט דורך מיר פערזענליך. ספעציאליטעט פון פארטרעטען, ווי אויך א גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע ראהמען, צו זעהר ביליגע פרייזען.

צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6, 14. מיט אכטונג

Zakład Fotograficzny
„PARISIEN"
wł. H. SROKA
Łódź, Franciszkańska 30.

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל-בעארבייטונגען
שלאסעריי-ארבייטען
מאשינען-טיילען

פיהרט אויס ביליג

J. REDER, Łódź

קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניע)

Dr. med.
W. Eychner

גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134-72
נעמט אן פון 2—3 נאכמ.
און פון $7^1/_2$—9 אוונד.

קוואליפיצירטע
דאמען-
שניידער
בעשטעלט
קענען זיך מעלדען פון
זאמארס פאמארסקא 22
ביי קינאסט

DR. MED.
Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה.,
נעמט אן פון 8—10 פריה,
פון 12—2 נאכמ. און פון 6 ביז 8.30 אוו. זונטאג פון 9 ביז 1 בייטאג.
פיעטריקאווער 10
נעמט אן אין לעטשניצע סאניטאס Śródmiejska 8
פון 2 ביז 3 נאכמ.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

יעדער איינציגער מעבעל

האט זיך אי-בערציינגט, אז פאר דיוואנען, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

רענטגען-אינסטיטוט
און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט

זגערזשער 17, טעל. 116-33

ד"ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. פון 1—2
ד"ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7
ד"ר יוסטמאן נערווען-קראנקה. פון 12—2
ד"ר סטופעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורטס-הילף פון 1—$1^1/_2$
ד"ר קאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערן-קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5
ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2
נ. ראזעס צאהן-ארצט פון 9—1
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3—7

צאהן-טונדהיילונג, בעדעכטונגען, קראנצען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייט פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע.

אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטען איז שטאט.

DR. MED.
L. Pikielny

אוראלאג

ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקה.

NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אן פון 4—7 אוונד.

געוועזענער מיליטער-בעאמטער

ב. מאז

№ 10 פיעטריקאווער

שרייבט ביטעס און גיט געוויסענהאפטע עצות אין אלע

מיליטער-ענינים.

Dr. med. **J. Lubicz**

כירורג-ארטאפעד

Gdańska 28, tel. 183-17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער אייגענע פראצאוניע פון זעמפליכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: זעקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענר און פיס, גארטעלען א. ז. וו.

נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמיטאג.

DR. MED. **H. LUBICZ**

ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32

עמפפאנגס-שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל.

ווערבעריז כירורגישע קליניק

„SANATO"

אגראראווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד

פרייזען פון געבורט

אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

Dr. Z. RAKOWSKI

פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען

9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2 — 3

Dr. med. **H. Karaś**

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

זגערזשער 16

נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 3 ביז 7 אוונד.

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען אהיים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג ניט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער ברייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . 60— . . . 4 .
נאכ'ן טעקסט—12 . . . . 18— . . . 8 .
פאר דער שטאט 50 פראצ. טייערע. אויסל. 100 פראצ. טייערע. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.